

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Hariduskorralduse õppekava

Raina Vilkes

LOOVTÖÖ KORRALDAMINE JA JUHENDAMINE PÕHIKOO LIS LÄHTUDES
LOOVTÖÖ EESMÄRKIDEST TARTU LINNA KOOLIDE NÄITEL
magistritöö

Juhendaja: Anita Kärner

Läbiv pealkiri: Loovtöö põhikoolis

KAITSMISELE LUBATUD

Juhendaja: Anita Kärner, PhD

.....

(allkiri ja kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees: Anzori Barkalaja, PhD

.....

(allkiri ja kuupäev)

Tartu 2016

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Teoreetiline raamistik.....	5
1.1. <i>Loovtöö põhikoolis ja selle liigid</i>	5
1.2. <i>III kooliastme pädevuste kujundamine loovtöö kaudu</i>	7
1.3. <i>Läbivad teemad ja nende käsitlemine loovtöös</i>	12
1.4. <i>Loovtööde hindamine</i>	15
2. Metoodika.....	16
2.1. <i>Valim</i>	17
2.2. <i>Andmekogumismeetod</i>	17
2.3. <i>Andmeanalüüsi meetod</i>	20
3. Tulemused	23
3.1. <i>Loovtööde korraldus ja juhendamine</i>	23
3.1.1. <i>Ettevalmistus loovtöö läbiviimiseks.</i>	23
3.1.2. <i>Loovtöö juhendamise korraldus</i>	25
3.1.3. <i>Loovtöö teemade ja juhendajate valimine</i>	25
3.1.4. <i>Loovtöö tegemise etapid</i>	27
3.2. <i>Õppekava pädevuste arendamine ja läbivate teemade käsitlemine</i>	30
3.3. <i>Loovtöö korraldamist ja juhendamist mõjutavad tegurid</i>	30
3.3.1. <i>Soodustavad tegurid</i>	31
3.3.2. <i>Takistavad tegurid</i>	32
3.4. <i>Ettepanekud</i>	34
4. Arutelu.....	36
4.1. <i>Töö piirangud ja praktiline väärtus</i>	40
Kokkuvõte	42
<i>Summary</i>	43
Tänuõnad	44
Autorsuse kinnitus.....	44
Kasutatud kirjandus.....	45
Lisad	53

Sissejuhatus

Põhikooli riiklikus õppekavas (2011) (edaspidi PRÕK) sätestatakse, et III kooliastmes (põhikooli 7.-9.klass) „korraldab põhikool õpilastele läbivatest teemadest lähtuva või õppeaineid lõimiva loovtöö, milleks on uurimus, projekt, kunstitöö või muu taoline” (para 15, lg 8). Kool valib temaatika ja õpilased teevad sellest lähtuvalt täpsema teema valiku. Loovtööd võib teha nii individuaalselt kui ka kollektiivselt. Loovtöö korraldust kirjeldatakse kooli õppekavas ning eesmärgiks on pakkuda õpilasele võimetekohast ja huvidest lähtuvat eneseteostuse võimalust. Loovtööde hindamise põhimõtted ning kriteeriumid esitatakse kooli õppekavas loovtööde korraldamise juhendina.

Väga oluline on lapsi julgustada ja innustada katsetama uusi ülesandeid, toetades nende püsivust, järjekindlust ja motivatsiooni. Looming ei teki iseenesest ning andes õpilatele võimaluse esinemiseks ja arenemiseks, tekib neil huvi loomise vastu (Sepp, 2010). Loovtöö on lapse loominguiline eneseväljendus ning eelnevatel aastatel on see sõltunud aineõpetajate valmidusest rakendada kooli ainetundides uut õppemeetodit. Uurimistööde tegemine on kujunenud traditsiooniks koolides, kus lisaks aineteadmiste omandamisele on oluliseks peetud ka õpilaste oskust probleeme leida ning neile lahendusi otsida. Kindlasti on võimalik välja tuua mitmeid erinevaid põhjusi, miks selliste õppevormide kasuks on otsustatud ja mis on ühe või teise töö eelistamise või valiku põhjused. Mõlemal juhul on protsessis tähtsustatud õpilase iseseisvuse kasvu, oma tegevuste kavandamise oskust ja oma töö tulemuste esitlemist ning kaitsmist. Loovtöö sooritamise on põhikooli lõpetamise üks kriteeriumitest ning see kohustus on praeguseks kehtinud juba viis aastat (PRÕK, 2011).

Käesoleva töö autorile teadaolevalt ei ole Eestis varem uuritud loovtööde korraldamist põhikoolis loovtöö eesmärkidest lähtudes. Krull (2016) uuris oma magistritöös koolide loovtöö hindamise korraldust ning milliseid kujundava hindamise võimalusi ja piiranguid koolid näevad hindamise protsessis. Käesoleva töö uurimisprobleem on, kuidas loovtöö eesmärke silmas pidades toimub loovtööde tegemise korraldamine ja juhendamine.

Käesoleva uurimuse eesmärgiks on kirjeldada ja analüüsida III kooliastme (7.-9. klass) loovtööde läbiviimise korraldust lähtuvalt loovtöö eesmärkidest, sealhulgas juhendamist ja sooritamist ning tuginedes loovtöödega seotud inimeste arvamusele välja selgitada missugused tegurid mõjutavad loovtöö tegemist ning kuidas on arvestatud loovtöö sooritamisel õppekava pädevuste arendamise ja läbivate teemade käsitlemisega, et luua õppija

teadmistest ja oskustest tervik. Töö eesmärgi täitmiseks kasutatakse Tartu linna koolide näiteid. Käesoleva lõputöö autor omab ka isiklike loovtööde koordineerimise ja juhendamise kogemusi töötades koolis õppealajuhatajana. Antud magistr töö raames läbiviidud uuringu tulemusena esitab töö autor näiteid ja soovitusi, kuidas süsteemselt korraldada (organiseerida) loovtööde läbiviimist põhikoolis ning kuidas teadlikumalt seostada loovtöö eesmäärke pädevuste ja läbivate temadega.

Töö koosneb neljast peatükist ja alapeatükkidest, eesti- ja ingliskeelsest kokkuvõttest ning kasutatud kirjanduse loetelust. Esimeses peatükis, teoreetilises osas, alustatakse ülevaatega loovtöö eesmärkidest ja liikidest ning antakse lühike ülevaade loovtöö hindamisest, seejärel näidatakse, milliseid PRÕK-i pädevusi saab loovtöö kaudu arendada ning kuidas käsitletakse loovtöodes õppekava läbivaid teemasid. Teises peatükis antakse ülevaade uurimuse metoodikast - valimist, andmete kogumisest ja analüüsist. Kolmandas peatükis esitatakse töö tulemused ning neljandas peatükis arutletakse uurimistulemuste üle. Töö lõpus on lisad. Lisadeks on intervjuu küsimused, näidis transkriptsioonist ning näiteid koodide moodustamisest.

1. Teoreetiline raamistik

Kehtiv põhikooli riiklik õppekava on suunatud eelkõige pädevuste saavutamisele ning õppimine peaks toimuma läbi erinevate ainete, võttes aluseks ka läbivad teemad ning kasutades aineülestes eesmärkide saavutamiseks erinevaid õppemeetodeid (Jürimäe, Kärner, & Tiisvelt, 2014). Olulisemate pädevuste õpetamiseks ei ole vaja luua eraldi õppeainet, vaid leida ja rakendada erinevaid kasutusvõimalusi, käsitledes ka õppekava läbivaid teemasid. Õpilased puutuvad õppeprotsessi jooksul kokku erinevate õpikeskkondadega, mille väljunditeks õppetunni, õppekäikude, erinevate projektide, koduste ülesannete jms kõrval võib olla ka õpilaste loovtöö (Tartu Ülikooli õppekavaarenduse..., 2007, Läbivad teemad õppekavas, 2009 j).

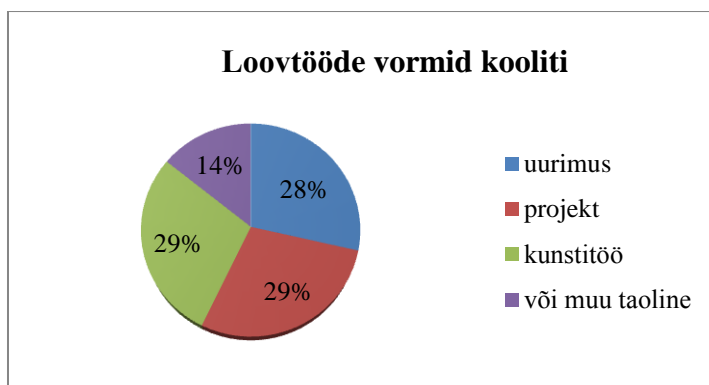
1.1. *Loovtöö põhikoolis ja selle liigid*

Koolis toimuvad suured muutused, mis on kõrvalseisjatele rasked hoomata. Maailm muutub lausa iga hetkega ning järjest tähtsamaks saab õppimine ning oskus õppida. Sellest, kas noored näevad õppimises huvitavat ja põnevat väljakutset, avastades iseennast ja maailma, sõltub suurel määral ka õpetajast. Arvestama peab iga õppija erilisust ning tema isesuguseid huvisid ja motivatsiooni. (Feldschmidt & Türk, 2013). Seetõttu on loovtöö põhikoolis üks mooduseid, kuidas õpilane oma parimaid külgi ja oskusi arendada saaks. Kuurme (2013) väidab, et „lugude, kuulduste ja PISA statistika järgi otsustades on Eesti lapsed koolis õnnatud” (para 7). Lokko (2016) leiab, et igal õpilasel on mingi huvi, mida saab endas arendada, kuid mis alati ei ühti õppekavas nõutuga. Krull (2000) tõdeb, et pakkudes õppeülesannete juures valikuvõimalusi, peab olema õpilasel huvi asja vastu ning antud ülesanne peab olema õpilasele mõõdukas väljakutse õpetaja juhendamisel, kes aitab tegutsemisviiside valimisel, planeerimisel ja rakendamisel.

Loovtöö eesmärgid lähtuvad õpilaste huvidest ja võimetest ning toetavad tervikliku maailmapildi, loomingulise algatusvõime ning eneseväljendusoskuse kujunemist läbi erinevate õppeainete lõimimise. Kogu protsess toetab õpilase kujunemist loovaks ja mitmekülgseks indiviidiks, kellel on suurenenud õpimotivatsioon ning eesmärgiks on arendada kriitilist, see tähendab analüüsivat mõtlemist. Õpilane õpib tundma oma võimeid, et teha valikuid järgnevateks õpinguteks. Loovtöö sooritamise käigus toetatakse üldpädevuste (nt individuaalne või rühmas töötamine, kriitiline mõtlemine, eneseväljendus- ja

esinemisoskus, töö allikatega, analüüsi oskus jne) kujunemist (Kulderknup & Raudsepp, 2011). Põhiülesandeks on anda õpilasele võimalus oma loova potentsiaali arendamiseks ja väljendamiseks. Üheks eesmärgiks on ka koostöö ja ühistöö väärtustamine. Õpilased valivad loovtöö teema kooli poolt läbivate teemade alusel koostatud nimekirjast. Loovtöö võib teostada ja kaitsta nii üksik kui ka rühmas (Ruus, 2010). Protseduuride valik ja esialgne kavandamine toimub koos juhendajaga. Kogu protsessi planeerimine, tulemuste analüüsimine ning järelduste tegemine, välja arvatud üldine teemavalik ja esialgne küsimuste püstitamine, sooritavad õpilased iseseisvalt (Jaani, 2010). Põhikooli lõpetamiseks on loovtöö sooritamine kohustuslik, siis on vaja tegelda nii õpilaste kui töid juhendavate õpetajatega (kuigi mitte alati ei pea juhendaja olema õpetaja).

Loovtöö võib olla nii praktilist laadi kui ka uurimus. Uurimistöös on selgelt ja täpselt sõnastatud tekst, mis sisaldab töö eesmärki, põhiseisukohti, tulemusi ja lõppseisukohti (Aarma & Eedo, 2003; Nootre, 2011; Vilja, Sõrmus, & Artma, 2008). Praktilise loovtöö käigus luuakse teos, tehnoloogiline lahendus, õppematerjal või projekt ning tehakse kirjalik kokkuvõte (PRÕK, 2011; Saluma & Talvik, 2012). Praktilise töö olulisemateks eesmärkideks on individuaalse lähenemise võimalus õpilasele, õpimotivatsiooni suurendamine, eneseteostamise toetamine ning ettevõtlikkuse tähtsustamine (Kann, 2012). Loime (2015) toob oma ettekandes välja, et loovtööde põhiliikideks EHIS-e (Eesti Hariduse Infosüsteem) andmetel on kunstivaldkonna tööd - 24% (nt tantsud, maalid, fotod), erinevad uuringud – 23%, õppematerjalide koostamine – 22% (nt lauamängud, ristsõnad) ja erinevate ürituste läbiviimine – 21% (nt spordivõistlused, klassiõhtud). Sama näitab Tartu vabalt valitud koolide loovtööde juhendites olev määratlus, kus loovtööks on nimetatud kõige enam projekti- ja kunstitööd (29%) (vt joonis 1) (Tartu Hansa Kool, 2014; Tartu Karlova Kool, 2014; Tartu Kesklinna Kool, 2013; Tartu Kivilinna Kool, 2014).

Joonis 1. Loovtööde vormid kooliti

Tartu Kesklinna ja Tartu Kivilinna Kooli loovtööde juhendis on toodud loovtöö võimaluseks ka osalemine ja märkimisväärse tulemuse saavutamine rahvusvahelisel aineolümpiaadil, õpilasuurimistöode konkursil ja teatrietenduse, filmi, kontserdi või näituse analüüs. Samuti on õpilasel loovtöö arvestatud, kui on olemas Tartu Ülikooli teaduskooli kursuse läbimise tunnistus (Tartu Kesklinna Kool, 2013; Tartu Kivilinna Kool, 2014). Tartu Tamme Gümnaasiumi juhend sätestab loovtöö tähendusena lisaks eespool toodule, et projektiks võib olla ka näitemängupäev, ainepäevad, Teadlaste öö, karjäärpäev ning loovtöö peab lähtuma läbivatest teemadest või on õppeaineid lõimiv (Tartu Tamme Gümnaasium, 2013). Tartu Kristlikus põhikoolis käsitletakse loovtööna muusikateost, käsitööd või kunstitööd. Loovtöö muusikateosena võib olla õpilase omalooming, aga ka muusikateose esitamine. Kunstitöö teostamise tehnikaks võib olla maal, joonistus, graafika, skulptuur, keraamika, videofilm, animatsioon, *performance* jne (Tartu Kristlik Põhikool, s.a).

1.2. III kooliastme pädevuste kujundamine loovtöö kaudu

Mõiste pädevus (*competence*) on teaduskirjandusesse tulnud arvatavasti N.Chomsky kaudu 1960. aastate keskel (vt Chomsky, 1965, viidatud Ruus, 2010 j). „Riikliku õppekava tähenduses on pädevus teadmiste, oskuste ja hoiakute kogum, mis tagab suutlikkuse teatud tegevusalal või –valdkonnas loovalt, ettevõtlikult ja paindlikult toimida” (PRÕK 2011, para 4 lg 1). Üldpädevusi tuleb näha kui õppekava ühisosa ning neid tuleb arendada läbi kõikide ainete, mitte eraldiseisvatena, pakkudes erinevaid õpikogemusi (Täks, 2015). Valdonna- ja ainepädevuste arengu aluseks on üldpädevused ning arendades iga õpilast, väärtustades tema arengut, teadvustades tema tegevusi ja nende tagajärgi, kasutades efektiivseid õpistrateegiaid, kujuneb klassis õppimist soodustav keskkond, mis omakorda aitab õpitavat paremini omandada (Kikas & Toomela, 2013).

Üheks loovtöö eesmärgiks on arendada mitmekesiste meetodite ja erinevate töövõtete kaudu üldpädevusi. Õpilane peaks oskama töötada iseseisvalt ja rühmas, lahendada probleeme, mõelda kriitiliselt, töötada allikate ja andmetega, kavandada oma tegevust ning kavast ka kinni pidama, analüüsima oma tegevust ja tööd, vormistama loovtöö – ning selle kõige juures kasutama info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid (Kulderknup & Raudsepp, 2011). Õppetöös tuleb rakendada uuendusi, järgides ühiskonna ja tehnoloogia

arengut, et tänane õppija tuleks edukalt toime oma ülesannetega, kasutades erinevate teadmiste, oskuste ja hoiakute kombinatsioone. Olulised on teoreetilised teadmised koos praktiliste oskustega ja/või nendega kombineerimine (Täks, 2015). „Selliselt arendatakse õpilastes loovust, otsustusvõimet, suhtlemisoskust, kirjalikku ja suulist väljendusoskust, kujundatakse hoiakuid, väärtushinnanguid, lugupidavat suhtumist kaaslaste arvamustesse jne,“ kirjutab Tenno (2009, para 15), kes on seisukohal, et õpikukeskne kool ei suuda kõiki lapsi kaasata. Barron ja Darling-Hammond (2010) leiavad, et erinevad õppevormid aitavad arendada õpilastes vajalikke oskusi - kriitilist ja süsteemset mõtlemist, suhtlemist ja koostööoskust, planeerimist ja vajaliku materjali leidmist.

PRÕK § 11 sätestab kultuuripädevusena III kooliastmes, et õpilane „tunneb ja austab oma keelt ja kultuuri ning aitab kaasa eesti keele ja kultuuri säilimisele ja arengule. Omab ettekujutust ja teadmisi maailma eri rahvaste kultuuridest, suhtub teistest rahvustest inimestesse eelarvamustevabalt ja lugupidavalt” (para 11). Lotman (1999) rõhutab, et kultuur on märgi- ja keelesüsteem, kommunikatiivne süsteem, mis kujutab loomingulise tegevuse protsessi. Õpetaja kujundab mõtteviisi eestlastest kui väärt inimestest väärt maal (Kitsing, 2002). Antud pädevust saab kujundada praktiliselt iga loovtöö tegemisel, kuna valmis töö tuleb vormistada kirjalikult, samuti esineda kuulajatele korrektses eesti keeles. Ka ajaloo- ja muusikaalased tööd pakuvad võimalust süvendada teadmisi teiste maade kultuurist ja muust rahvustest inimestest. Tuleks aga tähele panna, et selliste tööde puhul ei saa olla üht õiget küsimust ega „õiget vastust“, nagu märgib Jürimäe (2013).

Samalaadsete oskuste arendamist läheb vaja suhtluspädevuse omandamisel: õpilane „suudab end olukorda ja suhtluspartnereid arvestades kõnes ja kirjas selgelt ja asjakohaselt väljendada, mõista ja tõlgendada erinevaid tekste, tunneb ja järgib õigekirjareegleid” (PRÕK, 2011, para 11). Chomsky (1986, viidatud Krull, 2000 j) ja tema mõttekaaslased on veendumusel, et keel on geneetilise päritoluga ning teatud omandamisastmest hakkavad nad tajuma keele reeglipärasust. Hea keeleoskus annab edaspidi tööturu konkurentsivõimeid ning on õpilaste endi huvides (Kerb, 2015). Keeleteadlane Ehala (2011) leiab, et hea keeleoskus on üks olulisemaid väärtusi, mida kool peab arendama ning peardõhk peaks olema funktsionaalse keeleoskuse arendamisel. Loovtöö esitlemisel hinnatakse töö vormistust, korrektset keelt ning viitamist (Ermast, Saarso, & Teder, 2011). Õpetajatel on siin suurepärane võimalus rõhutada, et korrektset keelt ei vajata mitte ainult eesti keele tundides: iga endast lugupidav inimene kasutab keelt arusaadavalt.

PRÕK-is on väärtuspädevusena nimetatud, et „õpilane tunneb üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires” (PRÕK, 2011, para 11). Koolis olevad väärtused kujunevad läbi organisatsiooni ja kogukonna eesmärkide, kultuuri ja vaimsure. Saavutamaks hoolivat ühiskonda, peab koolis olema põhiväärtuseks ausus, abivalmidus, hoolivus ja ka loovus ning eruditsioon (Sarv, 2008). Õppeülesannete täitmisel peab õpilane mõistma, millal on tegemist loomevarguse ehk plagiaadiga, samuti pöörama tähelepanu sellele, kui avastab plagiaadi kellegi teise töös. Siin tuleks rõhutada, et ka fotod jms on kellegi teise materjal, rääkimata mõtetest või ideedest (Vilja et al., 2008).

Õpipädevusena nimetab PRÕK III kooliastmes, et õpilane „on teadmishimuline, oskab õppida ja leida edasiõppimisvõimalusi, kasutades vajaduse korral asjakohast nõu” (PRÕK, 2011, para 11). Põhihariduse sisu peab olema niisugune, et see õhutaks õppima ja teadmisi otsima ning tekitaks soovi ja võimalust elukestvaks õppeks (Delors, 1999). Rohtla (2002) arvates ongi loovtöö üks eesmärkidest õpilastes teadmiste vastu huvi äratamine ja nende juurde suunamine. Samuti saab õpilane abi küsida nii juhendajalt kui otsida internetist. Loovtöö valmimisel on oluline osa nii õpilasel kui juhendajal, kuigi Rohtla toob välja probleemkohana, et õpetajale on see töö vahel sunniviisiliselt vabatahtlik, kuna koolides seda enamasti ei tasustata ja see hõivab õpetaja tööajast mahuka osa.

Ettevõtlikkuspädevuse „õpilane on ettevõtlik, usub iseendasse, kujundab oma ideaale, seab endale eesmärged ja tegutseb nende nimel, juhib ja korrigeerib oma käitumist ning võtab endale vastutuse oma tegude eest” (PRÕK, 2011, para 11) puhul saab rõhutada seda osa, kus õpilane seab ise oma eesmärged. Asjatundjaks ja teadlikult tegutsevaks inimeseks kujunemisele aitab kaasa varane kogemine ja asjade ise tegemine, teadlikkus oma nõrkadest ja tugevatest külgedest (Täks, 2015). Stressi ja pinget vähendamiseks on vaja õpetada õpilast aega planeerima, mille tulemusena saavad ülesanded õigeaegselt tehtud (Burnett & Jarvis, 2004). Enamasti ongi koolides välja töötatud ajagraafik, millest kinni pidamist juhendaja jälgib (Nootre, 2011; Rohtla, 2002; Sõrmus, 2011).

PRÕK-i järgi III kooliastme lõpuks õpilane „valdab vähemalt üht võõrkeelt tasemel, mis võimaldab igapäevastes olukordades suhelda kirjalikult ja suuliselt ning lugeda ja mõista eakohaseid võõrkeelseid tekste” (PRÕK, 2011, para 11). Hea võõrkeeleskus tagab valmisoleku õppida, tegutseda ja töötada edukalt kodumaal kui ka mujal maailmas ning see aitab suurendada inimeste suhtlusvalmidust (Haridus- ja Teadusministeerium, 2009). Antud

töö autor leiab, et selle pädevuse puhul on oluliseks märksõnaks eakohasus, sest juhendaja ei saa eeldada, et õpilane keerulisemaid võõrkeelseid tekste otsiks ja neid oma töös kasutaks. Õpilases võib aga huvi tekitada see, kui ta jõukohase võõrkeelse materjali hulgast leiab just seda, mida tema loovtöö jaoks vaja on ja ehk annab see tõuke ka hilisemaks teabe- ja teaduskirjanduse uurimiseks teises keeles.

Matemaatikaalne pädevus sätestab, et õpilane „suudab lahendada igapäevaelu erinevates valdkondades tekkivaid küsimusi, mis nõuavad matemaatiliste mõttemetodite (loogika ja ruumilise mõtlemise) ning esitusviiside (valemite, mudelite, skeemide, graafikute) kasutamist” (PRÕK, 2011, para 11). Antud pädevuse arendamisel on nii juhendataval kui juhendajal võimalus ning mõne töö puhul lausa kohustus, näitlikustada kirjalikku osa erinevate tabelite ja skeemidega. Murruste (2013) täheldab, et matemaatilise mõtlemise juures on oluline sisu mõistmine ning võime tajuda seda erinevates situatsioonides. Samuti võib selle pädevuse omandamisele kaasa aidata praktiliste tööde (tooli restaureerimine, maali esitus, mudelid jms) kui ühe loovtöö alaliigi valimine. Levävaara (2006) rõhutab, et iga ainekogumi sisu ja eesmärgid peavad kajastuma mitme õppeaine õpetamisel. Alati ei pea kunstiprojekti juhendama kunstiõpetaja või mudeleid teha aitama tehnoloogiaõpetuse õpetaja, võimalik on ainete- ja õpetajatevaheline kitsaid piire ületav koostöö.

Kui III kooliastme lõpuks õpilane „mõistab inimese ja keskkonna seoseid, suhtub vastutustundlikult elukeskkonda ning elab ja tegutseb loodust ja keskkonda säästes” (PRÕK, 2011, para 11), on võimalik, et just loodusainete õpetamisel on kasutatud aktiivõppe meetodeid ja eriti hea on loovtööna selliseid projekte läbi viia just maakoolides, kus loodus on lähedal, nagu nendib Kapten (2002), rõhutades uuriva õppetöö vajalikkust just loodusainete puhul. Pata (2010) rõhutab, et sageli ei ole linnakoolidel võimalik teha mõõtmisi, vaatlust vms õuekeskkonnas, seepärast on vajalik kasutada ka tehnoloogiat ja uurida loodusnähtusi arvuti abil.

Riikliku õppekava loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus ning digipädevus on III kooliastmes jaotatud mitme pädevuse – „oskab esitada loodusteaduslikke küsimusi, nende üle arutleda, esitada teaduslikke seisukohti ja teha tõendusmaterjali põhjal järeldusi ja suudab tehnikamaailmas toime tulla ning tehnikat eesmärgipäraselt ja võimalikult riskita kasutada– vahel” (PRÕK, 2011, para 11). Õpitud on kergem meenutada, kui õppimise käigus on loodud mõtestatud seoseid uue ja juba olemasolevate teadmiste ning oskuste vahel (Kikas, 2010). Digipädevus, nagu ka teised pädevused, nõuab valmisolekut jälgimiseks, mõtestamiseks ja

aruteludeks. Vajalik on oskus kasutada arvuteid ja interneti teabe leidmiseks ning edastamiseks. Ülimalt oluline, et inimene tajuks oma kohta teabekeskkonnas ning oskaks digitaalses keskkonnas edukalt ja ohutult tegutseda (Ugur, 2010). Infovahendid ja arvutitehnoloogia toovad igapäeva ellu uusi elemente, mis muudavad maailmapilti ning ühiskonda. Oluliseks saab koostöömimise- vastastikmõju ja ühistöö vajadus (Rubin, 2006).

Sotsiaalses ja kodanikupädevuses on õpilane „aktiivne ja vastutustundlik kodanik, kes on huvitatud oma kooli, kodukoha ja riigi demokraatlikust arengust” (para 11) on lähtunud kahest aspektist – kompetentsusest lähikeskkonnas ja kodanikuühiskonnas (PRÕK, 2011). Õppijad peavad omandama oskuse objektiivselt määratleda ennast maailma ja õppima ette nägema võimalikke arenguteid ning elamisviise endile kui ka kogukonnale. Samuti osalema ühiskonna eesmärkide elluviimisel. Jätkusuutlikkust toetav haridus suurendab demokraatiat (Läänemere Agenda 21 ..., 2002).

Kultuuripädevust kujundatakse III kooliastme õpilases, kes „suudab väljendada ennast loominguliselt, peab lugu kunstist ja kultuuripärandist” (PRÕK, 2011, para 11). Kultuur, kunst ja loovus on ühiskonna arengu edasiviiv jõud ning selle saavutamiseks on kõige suurem ülesanne haridusvaldkonnal (Gran, 2006). Kool on laste ja noorukite mõjutamiseks soodne keskkond, sest nad veedavad seal valdava osa päevast, teevad erinevaid tegevusi ja see koht toob kokku õpetajad, lapsevanemad ja kohalikud otsustetegijad. Koolieas kujunevad noore inimese väärtushinnangud, maailmavaade, suhtumised, hoiakud ja käitumine (Kasmel & Lipand, 2007).

Pädevus „õpilane väärtustab ja järgib tervislikku eluviisi ning on füüsiliselt aktiivne” (PRÕK, 2011, para 11) mõjutab otseselt õpilase emotsionaalset seisundit. Loko (2002) leiab, et kehaline aktiivsus aitab vähendada stressi, ängistust ja depressiooni. Sportimine tõstab enesehinnangut, -distsipliini ja kohusetunnet ka vaimsete võimete arendamisel.

III kooliastme lõpuks peab „õpilane mõtlema süsteemselt, loovalt ja kriitiliselt ning on avatud enesearendamisele” (PRÕK, 2011, para 11). Kidron (2008) tõdeb, et kõik õppimisviisid ei toeta loovust. Tuupimisele ja nn õigete seisukohtade omandamisele põhinev õppimine pärsib arutlusoskust, väljenduslikku isikupära ning iseseisvat mõtlemist ja julgust olla loov. Koolipsühholoog Paavel (2005) leiab, et III kooliastmes oskab õpilane väljendada oma emotsioone olukorrale kohaselt, kuid vajalik on õpetaja abi, et õpilane mõistaks oma tunnete ja elusituatsioonide vahelisi seoseid. Fisher (2005) tõdeb, et koolis on vaja arendada

laste mõtlemisuskust- arutlemist, loogilise mõtlemise kasutamist ning teadmiste hankimist. Kiiresti muutuv maailmas tuleb õppida loominguliselt mõtlema, mis on avastamiste ja hüpoteeside püstitamise aluseks, kriitiline mõtlemine aga testib põhjenduste ja tõestuste paikapidavust. Krull (2000) väidab, et õppijal on olemas kõik eeldused tulemuslikuks õppimiseks, kui ta suudab teadvustada oma tegevuse eesmärgid, kavandades ning analüüsides. Õpetajal on siin õppimiskuste kujundamise roll.

1.3. *Läbivad teemad ja nende käsitlemine loovtöös*

Õppekava läbivad teemad (*cross-curricular theme*) pakuvad õpilase arengu seisukohalt lisaväärtusi, mida ükski õppeaine eraldi ei käsitle. Nende abil täiendatakse igapäevast aineõpetust ning mitmekesistatakse õppimist ja õpetamist (Riikliku õppekava läbivate ..., 2010). „Läbivad teemad on üld- ja valdkonnapädevuste, õppeainete ja ainevaldkondade lõimingu vahendiks ning neid arvestatakse koolikeskkonna kujundamisel. Läbivad teemad on aineülesed ja käsitlevad ühiskonnas tähtsustatud valdkondi ning võimaldavad luua ettekujutuse ühiskonna kui terviku arengust, toetades õpilase suutlikkust oma teadmisi erinevates olukordades rakendada” (PRÕK, 2011, para 14 lg 1).

Läbivate teemade õpetamine on keerukaim osa õppekavas ning nende õpetamisele tuleb tähelepanu pöörata, kuigi rahvusvaheliselt mõistetakse ja realiseeritakse neid väga erinevalt (Vitikka & Hurmerinta, 2011). Läbiva teema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ eesmärgiks on õpilaste arenemine isiksusteks, kes on valmis terve elu õppima, täitma ühiskonnas erinevaid rolle ja tegema otstarbekaid ning mõistlikke otsuseid karjäärivalikul (Toikka-Tamm, 2010). Selleks, et argi- ja tööelus uute olukordadega toime tulla, on vaja õppida ja esmatähtis oskus on õppida õppima. Traditsioonilised eluviisid muutuvad ning see nõuab üha paremat teiste inimeste tundmist, kohanemist uute olukordadega ning rahumeelset ja adekvaatset suhtlemisuskust (Delors, 1999). Fisher (2005) kinnitab, et loomingulist mõtlemist on vaja ka täna, mitte ainult tulevikus. Väga oluliseks saab siinkohal õpilaste teadlikkus, et karjääriplaneerimine on elukestev protsess ning ta oskab seda seostada tööturul toimuvate muutuste ja vajadustega. Õpilane oskab teha valikuid ja neid ka loogiliselt põhjendada (Kinkar, 2010). Antud töö autor näeb selle teema õpetamisel kõige suuremat rolli loovtööl – erinevate ametite, asutuste põhjal koostada uurimistöö või praktilise loovtööna korraldada karjääripäevi kaasates erinevaid huvigruppe.

„Keskkond ja jätkusuutlik areng“ läbiva teema käsitlemine III kooliastmes peaks õpilastes kujundama tervikpildi loodusest, loodusvaradest ja -keskkonnast, mille tulemusel peaks muutuma suhtumine vastutustundlikumaks ning loodust säästvamaks (PRÕK, 2011). Henno (2010) tõdeb, et jätkusuutlikku arengut toetav haridus on hoiakute ja väärtushinnangute kujundamine, mis on vajalikud igapäevaelus toimetulekuks ning antud teema rakendamise väljundiks on just loovtöö (Henno, 2010). Õpilastes suurema huvi äratamiseks sobib rakendada uurimuslikku õpet ja praktilist tegevust loodusteaduste komponendina ning see võimaldab kogu elu enda või kogu maailma jaoks uusi seaduspärasusi avastada (Mäeots, Pedaste, & Sarapuu, 2009).

Riiklik õppekava sätestab, et teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikus“ käsitlemise eesmärgiks on aktiivse ja vastutustundliku kogukonna- ja ühiskonnaliikme kujundamine. Selle mõistmiseks ja motiveerimiseks ning ettevõtlikkuse arendamiseks pakutakse õpilastele erinevaid võimalusi osaleda paikkonna tegevuses (PRÕK, 2011). Eduka ühiskonna toimimise aluseks on sobivad väärtushoiakud, vored ja inimeses inimlikkuse äratundmine (Sutrop, 2010, 2015). III kooliastmes keskendutakse ühiskonna eri sektorite toimimisele ja kasutades erinevaid meetodikaid, kujundatakse õpilased ettevõtlikeks ja algatusvõimelisteks kodanikeks. Tihti peetakse tänapäeva noori liialt passiivseteks. Võti peitub nendes huvi äratamises ja suunatud tegevusel (Luisk, 2010).

Läbiv teema „Kultuuriline identiteet“ annab õpilastele võimaluse saada elamusi erinevatest kunsti- ja kultuurivaldkondadest, kaasa lüüa kohalike kultuurisündmuste ettevalmistamises ja teostamises (PRÕK, 2011). Käsitledes identiteeti kultuuri avaldumise vormina, milles inimene samastab ennast mõne isiku või rühma käitumis- või suhtlemisviisiga ning selle tulemusel ilmnevad sarnased väärtushinnangud kultuuriliste seoste tajumisel (Sarv, 2013). Valk (2010) leiab, et oluline on teada, mida peaks õpetaja tegema, et õpilasest kujuneks kultuuriteadlik inimene, kes teadvustab ja väärtustab erinevaid kultuure.

Läbiva teema „Teabekeskond“ käsitlemisel kujuneb õpilane teabeteadlikuks inimeseks, kes suudab kriitiliselt analüüsida meedia rolle. Samuti aitab mõista internetis leiduvad võimalusi ja ohte (PRÕK, 2011). Sõster'i magistritöö (2011) raames läbiviidud uurimuse käigus selgus, et lapsed teavad internetis valitsevatest ohtudest, aga nad on arvamusel, et neid need ohud ei puuduta. Ugur (2010) rõhutab, et õppetöös kasutatavad meediatekstid nõuavad kriitilist mõtlemist, analüüsi ning ka lisa ajaressurssi, kuid need muudavad õppeprotsessi huvitavamaks ja õpetab õpilastele ka ausat viitamist, sest aus ja

korrektne viitamine igale kasutatud lisamaterjalile, aitab õpilastel selgelt vahet teha enda ja teiste autorite mõtteleid.

Läbiva teema „Tehnoloogia ja innovatsioon“ käsitlemisega „taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas” (PRÕK, 2011, para 14). Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (edaspidi IKT) muudab ja avardab õppimisvõimalusi nii klassiruumis kui ka väljaspool seda ning see muudab õppimis- ja õpetamisvõimalusi mitmekesisemaks. IKT kasutamisel võiks õpilastele olla eeskujuks õpetajad, kuid see soov ja tegutsemisvalmidus peab olema inimeses endas (Liiva, 2010). Uurimuses, kus küsitleti juhusliku valimi alusel 20 kooli, kes ei osalenud Tiigrihüppe Sihtasutuse looduse- ja täppisteaduste ning tehnoloogia projektides, vastasid 7.-9.klassi õpilased, et IKT kasutamine muudab tunni ja õppimise nende jaoks huvitavaks (59% vastanutest), meeldivaks (45%) ja arusaadavaks (37%) (Tiigrihüppe Sihtasutuse ..., 2010). Altin (2010) leiab, et antud läbiva teema raames saab sooritada loovtöö enamust ainetes, isegi kehalises kasvatuses. Samuti on sellised võimalused olemas ka ringitundides. Näiteks saab robotikat ära kasutada parima ahhaa-efekti saavutamiseks mängimise abil.

Teema „Tervis ja ohutus“ käsitlemisega „taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks” (PRÕK, 2011, para 14). Edusammud hariduses on otsese seoses tervise ja vajalikud teadmised ning oskused tuleb edastada õpilastele järjepidevalt ja süsteemselt, sest eksiteerida saab ühiskond, mille liikmed on terved ja töövõimelised (Koolitervishoiuteenuse tegevusjuhend, 2010). Õpilastele, kelle üheks elu eesmärgiks on elada tervislikult, annab loovtöö kirjutamise protsess palju energiat ning eriti veel kui kõik õnnestub ja nad teadvustavad endale saavutatut. Väga suur tähtsus on ka teiste osalejate positiivne tagasiside (Paap, Ilves, & Kolk, 2010).

Mitmeid õppeaineid siduvad, läbivate teemade realiseerimisele ja pädevuste kujundamisele orienteeritud loovtööd nõuavad kõikidelt osapooltelt valmisolekut. Kui koolis on läbi mõeldud kogu väärtuspool, suudetakse arvestada õpilaste tegelike vajaduste, võimete ja huvidega ning peetakse oluliseks koostööd ja motivatsiooni toetamist, on tegemist arenenud koolikultuuriga (Tiisvelt, 2011).

1.4. *Loovtööde hindamine*

Arusaamad hindamise vajalikkusest ja hindamisalustest on sajandite vältel muutunud. Eriti suur muutus on toimunud selles, mida hinnatakse: kas tulemusi või arengut. Middelwood, Parker ja Beere (2005) kirjeldavad 20. ja 21. sajandi kooli rõhuasetusi, tuues välja, milline oli kool enne ja kuhu liigub kool 21. sajandil. Oluliseks muutuseks on suhtumine õppimisse, mille eesmärgiks ei ole tulemus, vaid protsess iseenesest. Protsessi käigus on olulised emotsioonid, intuitsioon ja loovus, mis on sama olulised kui ratsionaalne arutus. Õppimine saab toimuda olenemata füüsilisest keskkonnast igal pool ning õppijad määravad ise eesmärgid. Õpetaja rolliks on korraldada ja võimaldada õppimist. Sarv (2008) juhib tähelepanu hindamise negatiivsele mõjule Eesti koolis ja lastevanemate seas- numbriliste hinnete alusel otsustatakse lapse õppeedukuse ja ka arengu üle. Hinneteta õppimise positiivseks küljeks on eelkõige sisemiselt motiveeritud õppimine, millele toetub elukestev õpe ja loovuse areng. Samuti kaasneb sellega ka õpetajate kohandumine õppija iseärasustega ning õpistiilidega.

Lähtudes sellest, et hinnata tuleks õpilase arengut, on ka loovtööde hindamiseks antud erinevaid soovitusi. Salumaa ja Talviku (2012) koostatud õpimapis „Loovtöö ettevalmistamine ja läbiviimine põhikoolis“ soovitatakse loovtööd hinnata sõnaliselt (kas sooritatud või mittesooritatud) ning numbrilist hinnat mitte panna. Krull (2016) väidab oma magistr töö, et kõikide õpilaste töid ei saa pidada võrdseks andes neile ühene hinnang „arvestatud“. Numbriline hinnang on õpilaste motiveerimiseks. Kirch (2011) kirjutab oma ülevaates „Praktiliste ja loovainete hindamisest teistes riikides“ Soome näitel, et seal on õpilase areng üks keskseid mõisteid ja sellest lähtuvalt hinnatakse teda võrreldes tema enda, mitte teiste õpilaste tasemega. Hollandis on õpilastel individuaalsed õppeplaanid, mis aitavad kaasa ka individuaalsele lähenemisele, Taanis hinnatakse õpilase huvi õppimise vastu. Ka Eestis (nt Käis, 1996, viidatud Feldschmidt & Türk, 2013 j) ei ole õpilasekeskne hindamine midagi uut, sest juba 1920. aastal kirjutas J. Käis, et lapsi tuleb õpetada aktiivselt otsima teadmisi ja leidma tõsiasju, mida teadus on kogunud pikal arenemisteel ning oluline, et õpilane ei jääks tegevuse juures lihtsalt pealtvaatajaks ja -kuulajaks. Mäeots ja Pedaste (2011) tõdevad, et õpilaste töödes tuleb hinnata kogu tööprotsessi – korrektsust, põhjendatust ja läbimõeldust. Seda isegi vaatamata sellele, kas eksperiment andis soovitud tulemuse või kas hüpoteetiline seos leiti.

Loovtöö hindamine võib tekitada küsimusi seetõttu, et tegemist ongi loova tööga. Seetõttu saab arvesse võtta ka õpilase töö esitlemist ja selleks nähtud vaeva, eriti hästi on sellega kursis juhendaja, kes on pika aja jooksul õpilase arengut ja töösuhetumist kõrvalt jälginud. Kui loovtöö valmib rühmatööna, siis tuleb eelnevalt kokku leppida, kes mida teeb ja kuidas töö tulemusi esitletakse, siis on võimalik hinnata iga rühmaliikme panust (Hein, 2011). Rühmatöös on tähtis hinnata protsessi ja tulemit, sest tihti lähevad lapsed kergema vastupanu teed ja lasevad teistel inimestel enda eest mõelda ja tegutseda (Fisher, 2004, 2005). Iga õpilane peaks leidma sisemise motivatsiooni tegutsemiseks ning selle alustaladeks on uudishimu, uurimine ja probleemide lahendamine. Kõikidel inimestel on seesmine vajadus tunda ennast harjutades ja arendades kompetentsena (Sepp, 2010).

Loovtöö on kohustuslik III kooliastmes alates 2011. aastast. Käesoleva uurimuse eesmärgiks on kirjeldada ja analüüsida III kooliastme (7.-9. klass) loovtööde läbiviimise korraldust lähtuvalt loovtöö eesmärkidest, sealhulgas juhendamist ja sooritamist ning tuginedes loovtöödega seotud inimeste arvamusele välja selgitada missugused tegurid mõjutavad loovtöö tegemist ning kui palju on arvestatud loovtöö sooritamisel õppekava pädevuste arendamise ja läbivate teemade käsitlemisega, et luua õppija teadmistest ja oskustest tervik.

Uurimisküsimused lähtuvad töö eesmärgist ja on järgmised:

1. Kuidas on erinevates koolides korraldatud loovtööde tegemine ja juhendamine erinevate osapoolte kirjelduses?
2. Kuidas seostavad erinevad osapooled loovtööd õppekava pädevuste arendamise ja läbivate teemadega käsitlemisega?
3. Millised tegurid mõjutavad loovtöö tegemist erinevate osapoolte arvamusel?
4. Millised on erinevate osapoolte ettepanekud loovtööde paremaks korraldamiseks?

2. Metoodika

Töö eesmärgist tulenevalt valis autor olukorra kirjeldamiseks ja selgitamiseks kvalitatiivse uurimisviisi, mille lähtekohaks on tegeliku elu kirjeldamine, uurides objekti võimalikult tervikuna ning kogudes andmeid loomulikus olukorras. (Hirsjärvi, Remes, &

Sajavaara, 2010). Laherand (2008) leiab, et antud uurimisviis võimaldab paremini mõista uuritavaid, kes saavad võimaluse oma mõtteid ja ideid vabalt väljendada.

2.1. Valim

Käesoleva uurimuse valimisse kuuluvad koolid valiti mugavusvalimi (*convenience sampling*) (vt Õunapuu, 2012) põhimõttel. Töö autor lähtus uuritavate koostöövalmiduse põhimõttest ning valimi moodustamisel lähtuti uurija ametialastest kontaktidest Tartu linna koolides. Valimisse võeti 4 uurimuses osalemiseks nõusoleku andnud kooli.

Esimene valimirühm moodustati loovtööde koordineerijatest (loovtööde juht (korraldaja) koolis), kelle kontaktid saadi koolijuhi vahendusel. Teine ja kolmas rühm moodustati lumepallivalimi (*snowball sampling*) meetodil. Iga kooli koordineerija leidis oma koolist loovtööde juhendaja, kes omakorda leidis 2-4 loovtöö sooritanud õpilast tingimusel, et neil on eelnev kogemus loovtöö sooritamiseiga. Personaalsetesse intervjuudesse olid kaasatud 4 koordineerijat ja 4 juhendajat ning nelja rühmaintervjuusse 11 õpilast.

Taustaandmetest küsiti ainult uuritavate ametit ja tööstaaži antud koolis ning õpilastelt ainult klassi, et julgustada avatumalt vastama ja enam infot esitama. Neljast koordineerijast 2 olid õppealajuhatajad, 1 arendusjuht ja 1 inglise keele õpetaja. Õpetajatest osales intervjuul 1 eesti keele, 2 käsitöö ja kodunduse õpetajat ning üks huvijuht. Kõik osalejad olid naissoost, nende tööstaaž oli vahemikus seitse kuni kakskümmend üks aastat. Õpilased olid 8. ja 9. klassist, neist 4 poissi ja 7 tüdrukut. Konfidentsiaalsuse tagamiseks asendati koolide ja intervjuueeritavate nimed tähe ja numbriga.

2.2. Andmekogumismeetod

Andmete kogumiseks kasutati poolstruktureeritud intervjuud. Intervjuu eeliseks on paindlikkus ning võimalus andmekogumist vastavalt vajadusele korrigeerida, inimesed saavad ennast vabalt väljendada ja on aktiivsed (Virkus, 2016; Hirsjärvi et al., 2010).

Poolstruktureeritud intervjuu kasuks otsustati, sest see võimaldab intervjuerijal esitada spetsiifilisi küsimusi, kuid jätab vabaduse küsida täiendavaid küsimusi ning lisada omapoolseid teemaga seotud kommentaare (Morgan, Dunn, Parry, & O'Reilly, 2004). Antud töö autori arvates sobib selline lähenemisviis uurimuse eesmärgi saavutamiseks.

Lähtudes antud uurimistöö eesmärgist ja võttes aluseks töö teoreetilise osa, koostas töö autor 3 intervjuu küsimuste kava – loovtöö koordineerijatele, loovtööde juhendajatele ja 7.-8. klassi õpilastele, kes olid sooritanud loovtöö põhikooli lõputööna. Lõplikult vormistatud intervjuude kavadega sooviti valimisolevate intervjuueeritavate abiga saada ülevaade, kuidas on koolides korraldatud loovtööde läbiviimine, sealhulgas juhendamine ja sooritamine ning kuidas on arvestatud õppekava pädevuste ja läbivate teemadega. Küsimuste kavade viimastes osades said uurimuses osalejad teha ettepanekuid, kuidas koolis paremini loovtööde tegemist korraldada ja esitleda.

Esimese etapina valmistati ette kooli loovtööde koordineerijate (juhtide) intervjuu kava (vt lisa 1), mille alusel sooviti uurida:

- loovtööde juhendi olemasolu;
- milliseid pädevusi arendatakse õpilastes loovtöö kaudu;
- missugused probleemid esinevad loovtööde koordineerijatel;
- kuidas on koolid valmistunud loovtööde korralduseks ja juhendamiseks;
- kuidas motiveeritakse juhendajaid ja õpilasi loovtööga tegelema;
- milline on koolides loovtööde sooritamise ajakava;
- millest lähtutakse teema valikul nende hinnangul.

Teiseks koostati intervjuu kava loovtööde juhendajatele (vt lisa 2), mille abil sooviti uurida:

- mis ainete õpetajad on loovtööde juhendajateks;
- milliseid pädevusi läheb vaja loovtööde juhendamisel;
- millest lähtutakse loovtöö teemade valikul;
- kuidas arvestatakse õppekava läbivaid teemasid loovtöö teema valikul;
- kuidas toimub koostöö juhendatavatega;
- missugune on töö sooritamise ajakava.

Õpilastele koostatud küsimustikuga (vt lisa 3) sooviti uurida:

- õpilaste arusaamist loovtööst;

- millest lähtuti loovtöö teema ja juhendaja valimisel;
- töö käigus tekkinud probleeme;
- koostööd juhendajaga.

Valiidsuse tagamiseks kaasati uurija enda kooli (põhikool Tartu linnas) loovtööde juhendajate neljaliikmeline töörühm, kellega tehti pilootintervjuu kolme intervjuukava viimistlemiseks. Piloteerimise eesmärgiks oli kontrollida küsimuste sõnastust ja arusaadavust. Pilootuurimuse tulemusena lisati loovtööde koordineerijate küsimustikku kolm küsimust: *Millistest etappidest koosneb loovtööde korraldamine teie koolis?, Milliseid pädevusi arendatakse õpilastes loovtöö kaudu? ja Missuguseid probleeme esineb õpilaste motiveerimisel teie arvates?* Loovtööde juhendajate küsimustikus lisati küsimusele *Milliseid õppekava pädevusi peaks loovtööde juhendaja arendama õpilastes läbi loovtöö? teie arvates.* Lisati küsimused: *Millised on teie varasemad kogemused uurimuste läbiviimisel?, Kuidas leiate endale juhendatavad ja kuivõrd tekib koostöö?, Kuidas arvestatakse õppekava läbivaid teemasid loovtöö teema valikul teie arvates? ja Milliseid probleeme esineb juhendatavate motiveerimisel teie arvates?* Õpilastele mõeldud küsimustikule lisati küsimus *Millistest tööetappidest koosneb loovtöö sinu arvates?* Pilootintervjuude käigus harjutati põhiintervjuude läbiviimist ning saadud tulemusi ei kajastata uurimistulemustes. Pärast piloteerimist jäi loovtööde koordineerijatele 18 avatud vastustega küsimust, juhendajatele 17 ja õpilastele 11 küsimust.

Intervjuude läbiviimiseks küsiti ruumide kasutamise kohta nõusolekut koolijuhtidelt ning intervjuus osalevate alaealiste õpilaste vanematelt e-kirja teel. Kõikidelt saadi ka nõusolek. Intervjuu eeliseks teiste andmekogumismeetodite ees on asjaolu, et uuritavad on nõus uurimuses osalema (Hirsjärvi et al., 2010). Uurimuse andmeid koguti 2014.a sügisel, 2015.a talvel ning kevadel intervjueeritavate koolimajas selleks eraldatud ruumis, mis tagas parima intervjueerimiskeskonna. Loovtööde koordineerija ja juhendajaga oli intervjuudeks planeeritud orienteeruvalt 30 minutit vabalt valitud ajal ning fookusgrupiga kuni 60 minutit koolitundide ajal kokkuleppel aineõpetajaga või loovtöö koordineerija poolt määratud ajal. Koordineerijate ja juhendajatega kujunesid intervjuud keskmiselt ca 47 minutilisteks, õpilastega ca 28 minutiliseks. Põhiintervjuu alguses tutvustati intervjueeritavatele intervjuerija tausta ja uurimuse eesmärki, kuidas tulemusi kasutatakse ja kajastatakse. Intervjuerija üritas jääda võimalikult neutraalseks ning mitte mõjutada vastajat.

Intervjueeritavaid teavitati orienteeruvast ajakulust ning küsiti luba diktofoniga lindistamiseks. Intervjuu lõpetamisel tänati osalejaid meenega.

2.3. *Andmeanalüüsi meetod*

Käesolevas uurimuses kasutati kvalitatiivset sisuanalüüsi, mida kasutatakse uurimuste puhul, kus tahetakse midagi kirjeldada ning kui huvipakkuva nähtuse kohta puuduvad eelnevad uurimused või ei ole piisavalt teooriad. Tulemusteni jõudmiseks kasutati induktiivset lähenemist, mille tugevuseks on kategooriate tuletamine otse saadud andmetest. Selle protsessi käigus andmed kodeeritakse, luuakse kategooriad ja jaotatakse need peakategooriateks (Elo & Kyngäs, 2008; Laherand, 2008).

Andmeanalüüsi esimeseks etapiks oli intervjuu salvestiste transkribeerimine täies ulatuses (näidis transkriptsioonist on esitatud lisas 4). Tulemuseks saadi loovtööde koordineerijatega 49, juhendajatega 31 ja õpilastega 26 lehekülge teksti, mis sisaldas võimalikult täpset intervjueeritava kõnet. Trükitud tekst vormistati *Times New Roman* fondiga, suurus 12 ning reavahega 1,5. Salvestised transkribeeriti hiljemalt kahe nädala jooksul pärast intervjuude toimumist igas koolis. Transkribeeritud tekstis tuleks tagada samuti inetervjuus osalejate konfidentsiaalsus (Laherand, 2008). Konfidentsiaalsuse tagamiseks asendati antud töös intervjueeritavate nimed eesnime esitähedega ja intervjueerija tähedega R. Juhul, kui fookusgrupis oli ühe eesnime tähedega algavaid nimesid rohkem, lisati tähele ka number.

Transkribeerimisel jälgiti elementaarseid nõudeid (näit. rääkija kõne võimalikult täpne edastamine) ning selle mugavamaks ja kiiremaks tekstiks muutmisel kasutati transkriptsiooni programmi *VoiceWalker*, mille abil on võimalik vajalikku lõiku kuulata automaatsete kordustena määrates sobivama ajavahemiku ning teksti pikkuse. Ühe individuaalselt läbiviidud intervjuu transkribeerimiseks kulus keskmiselt 5 tundi, rühmaintervjuule aga keskmiselt 4 tundi. Usaldusväarsuse suurendamiseks kaasati ka intervjueerimisel mitteosalev persoon salvestatut kuulama ning transkribeeritud teksti lugema, et leida ebakõlasid salvestise ja transkriptsiooni vahel.

Andmeanalüüsi teiseks etapiks salvestati kogu transkribeeritud *tekst.txt* vormingusse ja kopeeriti andmetöötlusprogrammi *QCAmap'i*. Antud programmi otsustati kasutada, kuna see on saadaval vabavarana. Elo ja Kyngäs (2008) tõdevad, et andmeanalüüsi olulisemaks etapiks

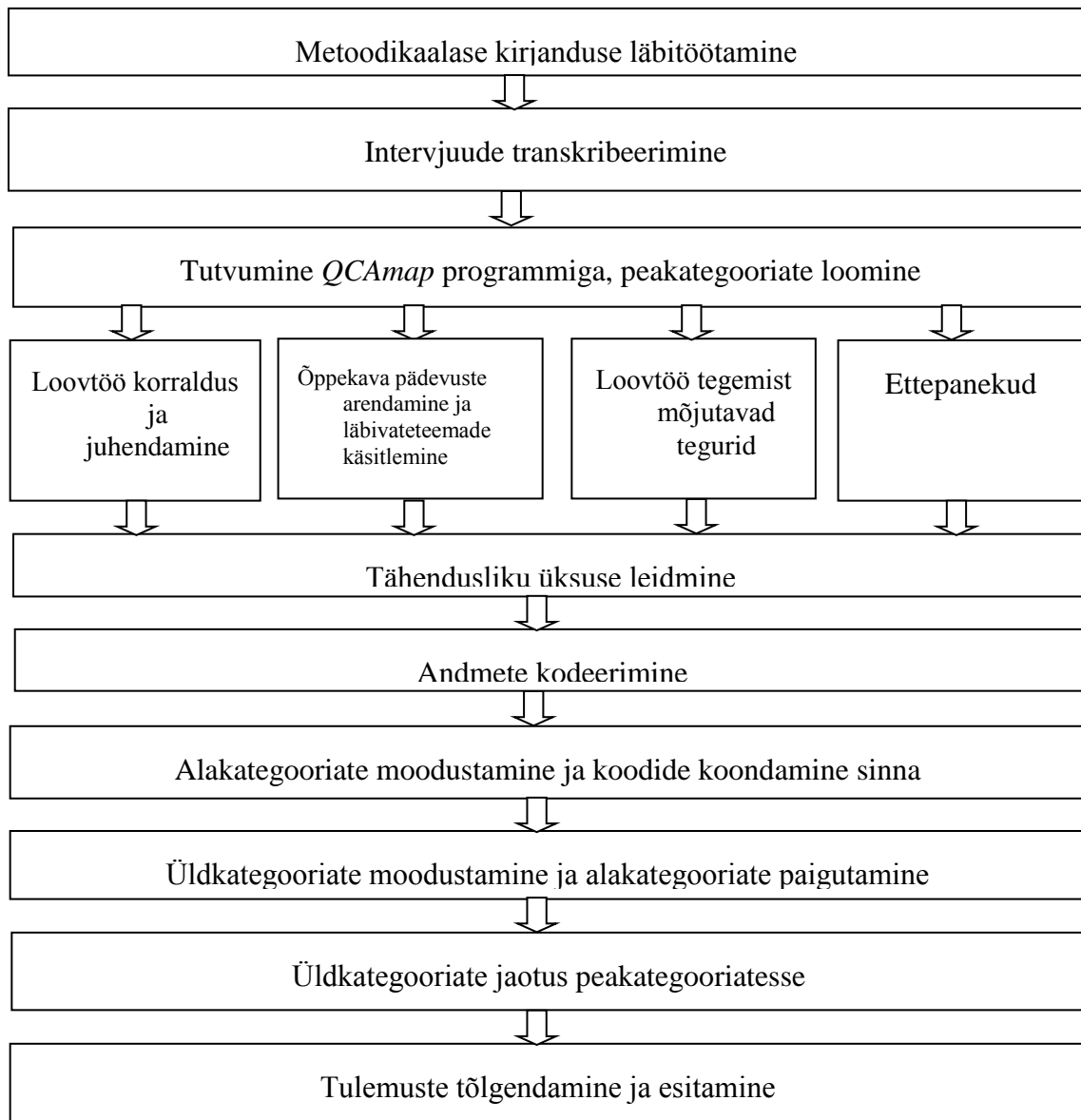
on intervjuude korduva lugemise järel tähenduslike üksuste loomine, milleks võib olla sõnade, lauseosade, seisukohtade kogum. Töö autor valis üksuste loomiseks lõigu, lause või lause osa, mis edastas antud töö uurimisküsimuste seisukohalt olulist ja terviklikku mõtet.

Tähenduslikest üksustest loodi teemakoodid (vt koodide moodustamise näidet lisa 5) ning need jaotati alakategoriatesse, millele anti iseloomulik nimetus ning need omakorda jagati sisu põhjal üldkategoriatesse ning selle jaotuse tulemusena tekkis viis peakategoriat lähtuvalt antud uurimistöö uurimisküsimustest (loovtöö korraldamine ja juhendamine; õppekava pädevuste arendamine ja läbivate teemade käsitlemine; loovtöö tegemist mõjutavad tegurid ning ettepanekud). Alakategoriatest üldkategoriate moodustamist ning selle alusel peakategooria tekkimise näidet tutvustatakse tabelis 1. Kõige suuremahulisem oli esimene peakategooria ehk loovtöö korraldamine ja juhendamine. Sellesse peakategooriasse paigutus neli, teise ja kolmandasse kaks ning neljandasse üks üldkategooria.

Tabel 1. Alakategoriatest üldkategoriate ja peakategoriate moodustamine

Alakategooriad	Üldkategooriad	Peakategooria
Loovtööde juhend Koordineerimine Loovtöö tegemise klass Etapid	Loovtööde juhendamise korraldus	Loovtöö korraldamine ja juhendamine

Kogu andmeanalüüsi protsess on kokkuvõtlikult ära toodud joonisel 3. Antud tabeli koostamisel on tuginetud Mäesalu (2015, lk 18) ja Leetsi (2013, lk 13; viidatud Toro, 2015, lk 19 j).

Joonis 3. Andmeanalüüsi protsess (Mäesalu, 2015; Leetsi, 2013, Toro, 2015 j)

Tulemused esitatakse kvalitatiivse sisuanalüüsi tulemusena moodustatud peakategooriate alusel, mis lähtuvad antud magistritöö uurimisküsimustest. Näitlikustamiseks valiti intervjuudest katkendeid, mis on töös esitatud kaldkirjas ning mis on vähesel määral toimetatud. Näiteks, jäeti ära korduvsidesõnad ja emotsiooni väljendused.

3. Tulemused

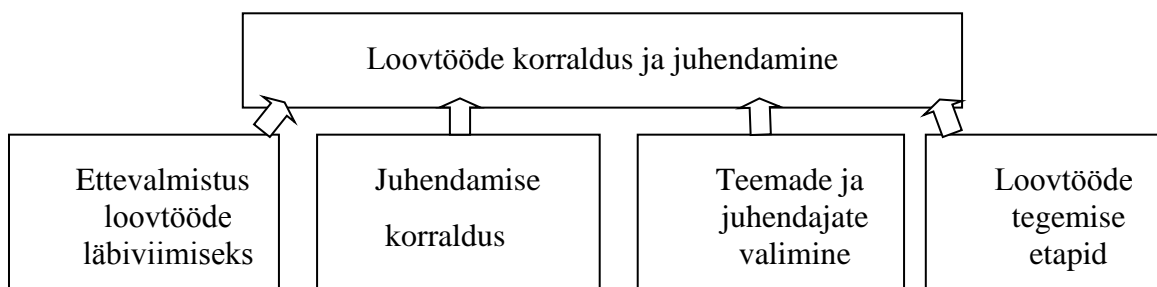
Käesoleva uurimuse andmeanalüüsi tulemusena moodustati uurimisküsimustest lähtuvalt neli peakategooriat:

- loovtöö korraldus ja juhendamine;
- õppekava pädevuste arendamine ja läbivate teemade käsitlemine;
- loovtöö korraldamist ja juhendamist mõjutavad tegurid;
- ettepanekud parendamiseks.

Iga peakategooria juures kirjeldatakse põhjalikumalt tekkinud ala- ja üldkategoriaid ning kinnitatakse tsitaatidega intervjuudest.

3.1. *Loovtööde korraldus ja juhendamine*

Järgnevalt antakse ülevaade uurimisküsimuse „Kuidas on erinevates koolides korraldatud loovtööde tegemine ja juhendamine erinevate osapoolte arvamusel?” andmeanalüüsi tulemustest. Antud peakategooria alla liigitus kõige rohkem ala- ja üldkategoriaid. Parema ülevaate andmiseks, koostati joonis (vt joonis 4), millel on selgitatud kategooriate jaotus.

Joonis 4. Peakategooria Loovtöö korraldus ja juhendamine tuletamine üldkategoriatest

3.1.1. *Ettevalmistus loovtöö läbiviimiseks*. Antud üldkategooria juurde moodustus kaks erinevat alakategooriat: koolide üldine ettevalmistus ja õpetajate ettevalmistus.

PRÕKs on põhikooli lõpetamise ühe tingimusena kirjutatud loovtöö sooritamine III kooliastmes, aga see ei toonud kaasa koolidele täiendkoolitust või täpsemat selgitust, kuidas seda korraldada. Uuringus osalenud loovtööde koordineerijad tõid välja murekoha, et enamuses nad toimetavad toetudes “oma sisemisele minale” või vaadates teiste koolide juhendeid.

/.../ siis ma targa inimesena, nagu nagu vist kõik teevad, on see, et ma tuhlasin läbi terve Eestimaa ja vaatasin, kuidas teistel on jasiis mulle tundus, et ma teen nagu nii öelda enda jaoks ühe parema variandi, mis mulle tundus ja noh siis meil tavaliselt läheb läbi arutelude kõik sellised dokumendid.

Mõned koolid võtsid riikliku dokumendi ja hakkasid meeskonnatööna koostama oma kooli loovtööde juhendit, täiendades seda töökäigus. Kaasati ka eksperte ülikoolidest, kelle nõuandeid järgides hakati nõustama ka õpetajaid kui tulevasi loovtööde juhendajaid. Õpetajad, kes olid valmis asuma loovtöid juhendama, nendest moodustati mõttekoda, et koos arutada ja tunda juhendamisel enesekindlust ning kolleegi tuge. Palju abi oli ka loovtööde juhenditest, mis olid kättesaadavad kooli dokumentides nii õpetajale, lapsele kui ka lapsevanemale. Väga suureks miinuseks tõid koordineerijad osade õpetajate mugavustsoonis viibimise ning kuna loovtöö juhendamine nõuab väga suurt ajaressurssi, siis kahjuks paljud ei näidanud algatusvõimet ega koostöövalmidust, andmata endale aru, et seda annab oma igapäevase ainetunniga siduda. Julgemad hakkasid koos õpilastega tegutsema ning innustasid ka kolleege. Eriti aktiivsed olid õpetajad, kes olid viimaste aastate jooksul õppinud ülikoolis ning siis tugineti juba isiklikule kogemusele.

Mõned õpetajad on liiga mugavad, sest nad arvavad, et see on kohutavalt jube ja keeruline asi. Tegelikult, kui sa teeksid kas või oma aine piires, ei ole see hetkegi jube, vaid see rikastab su ainet.

Meil on olnud koolitused, aga see oli noh paar aastat tagasi, kui see loovtöö teema tuli, oli üks koolitus, mis oli kõigile, siis üks osa meist käis ülikooli juures – oli täiendkoolituskursus.

Juhendajate arvates oli oluline ka koolijuhtide ja loovtööde koordineerijate suhtumine ja motiveerimine. Koos tõdeti, et ainetundide raames tehakse suuremaid või väiksemaid loovtöid pidevalt, aga siiani ei ole vaja olnud ametlikult fikseerida ja esitleda.

3.1.2. *Loovtöö juhendamise korraldus.* Uurimuses osalenud leidsid, et kõik õpetajad peaksid olema loovtööde juhendajad. Lisaks soovikorral ka huvijuht, koolijuht, raamatukogujuhataja. Loovtööde tegemise protsessi peaks olema kaasatud kogu personal- kes töid ei juhenda, retsenseerivad. Paljude uurimuses osalejate arvates on positiivseks võimaluseks ka kaasjuhendajate kaasamine väljaspool oma kollektiivi (erinevatest huvigruppidest). Samas tõdeti, et juhendaja jääb siiski tagaplaanile, sest õpilased peaksid tööd sooritama rohkem iseseisvalt ja juhendaja on abistaja ning suunaja rollis. Õpilased töid välja, et juhendaja on pigem ajagraafikust kinnipidamise jälgija. Neid aitavad ja juhendavad pigem vanemad või sõbrad. Siiski kõik oleneb kontaktist, ühise aja leidmisest ja läbisaamisest juhendajaga.

Eelkõige on vaja head suhtlemisuskust, sest et oma juhendatavaga tuleb saada, tuleb luua kontakt, see on kõige olulisem. Et kui seda ei teki, siis võib neid töötähtaegu ja kõike muud sinna kirja panna, aga töö, koostöö ei saa toimima. Eeh, loomulikult peab olema juhendaja teadlik nendest nõuetest. Peab oskama neid õpilastele edastada ja olema tegelikult ka nõudlik, sest et õpilased vajavad siiski teatud töötähtaegu /.../.

Loovtööde juhendamise juures toodi negatiivse poole pealt välja ajaressurssi puudumine. Raske on leida ühist aega aruteludeks ja tegutsemisteks. Õpilased leidsid, et rohkem võiks olla võimalust suhtluseks erinevates suhtluskeskkondades (*Google Docs*), sest suuline infovahetus ei anna soovitud tulemusi. Juhendajad tõdesid, et kõige mahukam töö on valmisoleva uurimistöö või praktilise töö raporti parandamine. Õpilastel on raskusi juhendist arusaamisega. Juhendatavad arvasid, et vormistuse osa võiks juba eelnevatel aastatel selgeks õpetada. Motivatsiooni tõstab juhendatavatel ka asjaolu, kui õpetaja valdab ise loovtöö teemaga seotut.

/.../ et õpetaja, see tähendab püsijuhendaja pühenduks rohkem sinu tööle, et tal olid nagu oma asjad teha ja tal nagu ei olnud väga aega minu tööga tegeleda ja nii pidin ise midagi kokku miksima.

3.1.3. *Loovtöö teemade ja juhendajate valimine.* Uurimuses osalevad koordinaatorid ja juhendajad alustavat nn uut loovtööde perioodi planeerimist pärast käimasoleva õppeaasta tööde esitlemist. Kõik potentsiaalsed juhendajad pakuvad kevadel koordinaatorile välja loovtööde teemad, mida nad tahaksid juhendada. Pakutavad teemad seostatakse õppekava läbivate teemadega alles pärast seda, kui loovtöö koordineerija on teinud sellekohase märkuse. Nende hulgast saavad õpilased teha siis valiku. Õpilased töid

välja, et pigem nad pakuvad endale huvitavama ja tuttavama teema sobivale juhendajale juhendamiseks. Tõdeti, et isegi kui juhendajate pakutud teema tundub põnev, siis sõltub valik ikkagi õpetajaga läbisaamisest. Sama probleemiga puutuvad kokku ka koordinaatorid, sest nn populaarsemaid õpetajaid valitakse tunduvalt rohkem juhendajaks (olenemata nende teemadest) ning sellega kaasneb osade juhendajate ülekoormus ja vastupidiselt jäävad mõned õpetajad ilma juhendatavatest. Kindlasti kehtib siin reegel, et kes esimesena jõuab kokkuleppele, see saab alustada loovtöö sooritamist talle sobiva juhendajaga.

/.../valisin huvijuhi, sest temaga oleme varem juba koos üritusi teinud. Me saame temaga väga hästi läbi!

/.../eelmisel aastal olid minu teemad ilmselt liiga rasked ja keegi ei valinud neid /.../

/.../see õpetaja, kes mulle meeldis oli juba hõivatud ja nii pidin uue inimese juurde minema. Õnneks kõik sobis!

Uurimuses osalejad tõdesid, et teemade valimine on väga keeruline ja õpilased teevad valikuid lähtudes erinevatest nüanssidest – teema lähtuvalt isiklikust huvist, tahetakse koos sõbraga teha ning siis koos otsitakse sobiv teema, keegi soovitab ja suunab, sobiv juhendaja on sellise teema väljapakkunud jne.

/.../ta ilmselt ikka võtab selle lehe ette, mida meie oleme pakkunud. Tõenäoliselt mängib suurt rolli ka see, kas see on see õpetaja, kellega tal on hea läbisaamine ja kas see teema teda selles vallas ikka kõnetab/.../

Uurimuses osalevad juhendajad tõdesid, et mõnikord toimub õpilastel teemade valimine ainetundide raames. Õpetatava tunniteema raames koostatakse projekte, referaate, rühmatöid ning kasutades erinevaid õppemeetodeid valmivad nii mõnedki loovtööd, mis pärast täiendamist ja kohandamist sobivad ka esitamiseks. Kõik uurimuses osalejad leiavad, et loovtööde sooritamise käigus on võimalik sobivate teemade olemasolul mitmekesistada ja sisustada terve õppeaasta. Üldiselt eelistavad õpilased loovtööd teha praktilise tööna ja koos kaasõpilasega. Kui teema pakub õpilastele ja õpetajatele huvi, siis on kogu tööprotsess ka meeldivam ja töö sujub paremini. Kindlasti on suur roll ka tegevusel väljaspool kooli, sest siis tajub loovtöö tegija endal suuremat vastutust ja ka seotust valitud teemaga. Juhendajad tõdesid, et mõnikord tuleb nende juurde õpilane teemaga, mida ta ei oska juhendada, aga nähes siirast soovi siiski temaga koos seda tööd teha, leitakse kaasjuhendaja, kes valdab antud teemat rohkem ja koolipoolsele juhendajale jääb siis ajagraafiku ja vormistuse jälgija roll.

Seda oli põnev teha, sest see ei olnud nagu mingi kohustuse asi, et see oli nagu ikkagi mõnus uus oskus, mis tahab arendamist nagu need käsitöö asjad ikka on olnud/.../.

Valisime selle teema ...sest me oleme õpilasesinduses olnud tükk aega juba ja siis meile meeldis see ürituste korraldamine ja tegemine ja siis see tunduski kõige parem valik.

Teemade valiku kokkuvõtteks tõdeti, et tegelikkuses on õpetajatel ja juhendajatel võimalus vastavalt kokkulepetele leida ise sobilikud teemad. Passiivsele õpilasele tuleb ise teema anda, uurides eelnevalt tema huvide ja tegevuste kohta. Koordineerijad ja juhendajad leidsid, et sellised õpilased saavad paremini loovtöö tehtud, kui anda neile võimalus teha töö rühmatöona. Individuaalselt tehakse pigem uurimistöid.

Aga on ka üksikuid tegijaid ka ikka, on neid üksikuid ja vot just neid, kes teevad seda uurimistöid, kes tõesti tahavad teadust ajada taga ja loomulikult miks ka mitte, kui see talle sobib.

3.1.4. *Loovtöö tegemise etapid.* Uurimuses osalenud koordinaatorid tõid kokkuvõtlikult loovtöö tegemise etapid kokku järgmiselt: planeerimine, ettevalmistumine, teostamine ja kokkuvõte. Paljudes koolides käib juba eelneva õppeaasta kevadel loovtööde koordineerija klassides tutvustamas loovtööde tegemise juhendit ja näitab ka eelnevalt tehtud loovtöid. Sellele järgneb teemade valimise selgitus ning edastatakse õpilastele juhendajate poolt pakutud teemade nimekiri. Sellele järgneb juhendajatega nn mõttekoda ehk infotund, kuidas edasi toimetama hakata. Tõdeti, et ka juhendajatele oleks vaja anda ajagraafik juhendamiseks.

Kevadel siis kogun õpetajate käest kokku need teemad, siis avalikustan lastele, siis toimuvad need infotunnid juhendajatele, õpetajatele ja siis sügisel, siis kui õppealajuhataja käskkirjaga kinnitamine, vormistamine ja siis juba kui kaitsmine, ootab ees kaitsmise korraldamine.

Loovtöö juhendajapoolne nägemus oli, et kui teemad on edastatud, siis toimub juhendatavaga kokkusaamine, kus pannakse paika ajagraafik ja tööetapid. Uurimuses osalevad juhendajad tõid välja väga selge juhendamise kava, mida järgides jõuavad õpilased oma loovtöö korrektselt tehtud ja esitletud. Selle tulemuse saavutamiseks nimetati kõik vajalikud etapid. Alustuseks lepiti juhendatavatega kokku esimene kohtumine, et arutada koos õpilasega (-tega), milline on nende nägemus oma tööst ning missugune peaks nende arvates olema lõpptulemus. Siis pandi paika ajagraafik ja kaardistati tegevused. Kindlasti lepiti kokku

ka järgmised kohtumised. Mõned juhendajad ütlesid, et jätavad õpilased suhteliselt iseseisvalt tegutsema ja kui nad tulevad abi küsima, siis nad aitavad. Juhendajate ülesannetena näevad nad ainult ajakava jälgimist ning juba valmisoleva töö kontrollimist.

Meil ongi, ma ei tea kuidas seda etappideks jagada...alguses saame kokku, arutame teema läbi ja teeme selle ajagraafiku.

/.../ja siis hakkabki niimoodi, siis nemad teevad ja mina kontrollin ja siis on raport ja siis on kaitsmise ettekanne.

Uurimuses osalenud õpilased tõid välja üldised tööetapid: teema valik, ajagraafik, tegemine, vormistamine ja kaitsmine. Tõdeti, et kui teema olemas, siis laabub töö tegemine, aga kõige keerulisemaks pidasid juhendatavad raporti kirjutamise etappi. Kahjuks ajapuudusel hakkavad mõned õpilased loovtöö tegemisele mõtlema alles mõned nädalad enne tähtaega ja kui juhendaja ei ole aktiivselt neid ärgitanud, satuvad nad ajahätta.

/.../kui teema olemas, siis ürituse tegemine kõige mõnusam osa sellest, aga see raport-kõige keerulisem ja siis veel see kaitsmine /.../.

Juhendatavates tekitas hirmu loovtööde esitlemine. Hirm tulenes ilmselt eelneva kogemuse puudumisest. Uurimuses osalejad tõid negatiivse asjaoluna välja esitluspäeva pikkuse – liiga palju esitlejaid ühel päeval. Sellest tulenevalt on mõnede vastajate arvates mõistlik teha kaitsmine õpilase klassis ja seal valida huvitavamad ja tugevamad tööd ühisesitlusele. Mõne vastanu koolis tehti esitlus suure konverentsina ja publikuks said tulla kõik soovijad, aga kindlasti need klassid, kellel oli järgmisel aastal vaja loovtööd teha. Leiti ka, et õige oleks moodustada loovtööde hindamiskomisjon. Loovtöö kaitsjatele oli see kogemus võrreldav eksamikogemusega.

Praktilise loovtöö kaitsmiseks oli vaja teha raport koos illustratiivsete fotodega töö erinevatest etappidest ja valminud tööst, uurimistöö tegijad pidid tegema põhjalikuma esitluse paber kandjal või elektrooniliselt. Rühmatöid esitlesid kõik liikmed ning koostöös jagati ülesanded, kes millest räägib. Sealjuures oli oluline välja tuua iga liikme panus antud töösse.

Tõdeti, et palju tulemuslikum oli loovtöö esitlemine väljaspool kooli. Näidetena toodi pillimäng lapsevanema töökohas, kontsert linnaruumis või fotonäitus teatrimajas jne.

/.../meil on hindamiskomisjonid eks, juhendajad on seal, 7ndikud käivad vaatamas, et kuidas seda teha ja ikka väga suure publiku ees.

.../siis on loomulikult jah, et see esitus, näiteks ütleme, et powerpointi näol, siis on ka loomulikult need raportid kõik seal aulas näha, ka need valmistööd, kellel on/.../.

Uurimuses osalevate hinnangul antakse nende koolis loovtöö sooritamisele hinne, mis kujuneb erinevatel alustel. Enamus vastanutest tõdes, et olulised on kõikide vaheetappide tulemused ja ka kaitsmisel tehtud esitus ning nendest kujuneb kokku hinne. Osutati ka tähelepanu riiklikule õppekavale ning sellele, et seal sätestatuna kantakse lõputunnistusele ainult sooritatud lõputöö teema. Osad juhendajad kannavad loovtöö etappide hinded üle vastava aine päevikusse. Väidetavalt see motiveerib õpilasi tegutsema. Vastanud koordineerijad tõid välja, et nende arvates oleks mõistlik teha eraldi ainepäevik elektroonilisse e-päeviku keskkonda. Siis näevad ka lapsevanemad õpilase tegemisi ja saavad vajadusel aidata. Juhendajatel oli ka eraldi välja töötatud punktide süsteem, mille aluseks võeti ajagraafik ja –plaan ning nende täitmine.

Me tegime õpilastele selgitustööd, et selles sinu klassis on see hindeline, aga lõputunnistusele läheb ainult teema.

Meie esialgses loovtööjuhendis nagu meil oli see hästi rõhutatud, siis nüüd, teise juhendi natukene pehmemaks teinud, natukene ja seletanud ikka, et see hinne on nagu lisaväärtus sinna juurde.

.../hinnata võib teda niiöelda oma punktisüsteemis, aga mingeid vahekokkuvõtteid me ei tee.

Uurimuses osalenud loovtööde koordineerijad tõid välja ka loovtööde säilitamise võimalused. Kaitsstud loovtööd koguti kokku pärast esitlusi ning paber kandjal tööd säilitati kooli raamatukogus, et vajadusel oleks võimalus seal nendega tutvuda. Elektroonilised loovtööd säilitati kooli arvutivõrgus ning neile tagati juurdepääs kõigile soovijatele. Praktilise töö käigus valminud esemed anti pärast loovtööde kaitsmist õpilasele tagasi juhul, kui ta oli need valmistanud oma materjalist. Tähelepanu ka, et võimalusel peaks kool tagama loovtöö käigus vajaminevad vahendid. Siis on sellel kooli jaoks ka materiaalne väärtus.

.../kui valmib lauamäng praktilise tööna, siis jääbki see lauamäng ja seda saavad nagu kasutada ka teised/.../.

.../kooli raamatukogus on need tööd. Neid saab lugeda ja vaadata ja päris kindlasti neid eelmise aasta töid. Mina näitasin enda omadele juba klassijuhataja tunnis, et mida see üldse kujutab/.../.

Uurimuses osalejad tõid välja loovtööde sooritajate klassid- tavaliselt alustati 7.klassi kevadel enne lõpetamist teema valikuga ja lõpetati kaitsmisega, mis toimus 8.klassi kevadel.

Selle ajakavaga on niimoodi, et nad teevad selle juba seitsmendas klassis valmis. Noh, sest tegelikult enamasti loovtööd teevad nad kaheksandas, aga kevadeks neil peab olema mulle esitada koos õpetaja allkirjadega, oma allkirjadega selline üldine- et mida nad plaanivad teha jaanuaris, mida veebruaris, mingid etapid ja see leht on tegelikult neil nagu endal ka olemas ja õpetaja kannab ka eKooli. Et nad näevad, et kui kaugel nad missugusel hetkel peaksid olema/.../.

3.2. *Õppekava pädevuste arendamine ja läbivate teemade käsitlemine*

Antud peakategoorias antakse ülevaade uurimisküsimuse „Kuidas seostavad erinevad osapooled loovtööd õppekava pädevuste ja läbivate teemadega?” alusel.

Uurimuses osalenud koordinaatorid ei seostanud loovtöid ühe võimalusega arendada õppekava pädevusi. Nad arvasid, et kaudselt toimub kindlasti pädevuste arendamine, aga nad ei ole mõelnud sellele teadlikult ja eesmärgipäraselt. Näitena toodi iseseisvatöö tegemise kogemust ja kindlasti suhtlusoskust. Üks koordinaatoritest tõdes, et tegelikkuses ei olda kursis õppekavas olevate pädevustega. Uurimuses osalejatest oskas üks juhendaja tuua välja infotehnoloogilise pädevuse ning edasi lihtsalt oletati. Juhendajad leidsid, et nad loovtööde juhendamise ettevalmistuses ei ole kordagi mõelnud läbivatele teemadele, aga kui toetuda eelnevale kogemusele (ühekordne) ja võtta ette õppekavas olevate läbivate teemade loetelu, siis on võimalik neid leida küll. Samuti arvasid nad, et koordinaatorid ja loovtööde teemal koolituste läbiviijad peaksid juhtima tähelepanu võimalusele seostada teadlikult loovtöö pädevuste ja läbivate teemadega.

/.../ kindlasti oleks vaja koolitustel nendest rohkem rääkida, sest ega ma neid peast ei teagi. Ausalt, ei oskagi vastata!

/.../ ei oskagi kohe näiteid tuua...aga kindlasti ma tegelikkuses arvestan nendega..

3.3. *Loovtöö korraldamist ja juhendamist mõjutavad tegurid*

Järgnevalt antakse ülevaade uurimisküsimuse „Millised tegurid mõjutavad loovtöö tegemist erinevate osapoolte arvamusel?” alusel moodustunud peakategooria andmeanalüüsi tulemustest.

Mitmed uurimuses osalenud koordineerijad ja juhendajad tõdesid, et loovtöö korraldamist mõjutas asjaolu, et antud teema tuli kohustusena uue õppekavaga 2011 aastal ja

eelnevat koolitust ja selgitustööd ei tehtud. Kõik uus tekitab hirmu ja ka vastasseisu, kuid kui on juba toimetama hakatud ja kogu töö üks kord läbitud, siis tõdetakse, et on õige asi.

.../koolile uut õppekava kirjutades, tekitas see loovtöö koht hirmu ja segadust, aga kuna olin ise just ülikooli lõpetanud ja seal samalaadseid töid suuremas mahus teinud, siis võtsin julguse ja aktiivsemad kolleegid ja hakkasime pihta .../.../.

Järgmise peakategooria alla loodi kaks üldkategoriat – soodustavad ning takistavad tegurid.

3.3.1. *Soodustavad tegurid.* Uurimuses osalenud loovtööde koordineerijad täheldasid, et kõige tähtsamaks teguriks loovtööde korralduse juures on koostööoskus erinevate sihtrühmade vahel. Kui kollektiiv on üksmeelne ja valmis koostööks, siis sujub iga ettevõtmine ning kui õpetajad on valmis õpilastega koostööd tegema väljaspool oma ainetundi, siis võidavad loovtöö kohustusest kõik osapooled. Koordineerijad täheldasid, et palju on vaja juhendajatega koos tegutseda loovtööde juhendi parendamisel ja ajakava planeerimisel, siis nad tunnevad ennast olulise osana protsessis ning tunnevad teiste kollektiiviliikmete toetust.

Meil on need mõttekojad koolis toimunud, siis on näha, et see positiivne vestlus ja tagasiside on tekitanud sellist hea kaja koolimajas .../.

.../ma ei taha, ma ei oska, mul pole aega ja koostöös teistega jõuab ta järeldusele, et ma teen seda ju oma ainetunnis pidevalt.

Loovtööde juhendajad töid välja asjaolu, et loovtöö abil on võimalik koos juhendavatega valmistada erinevaid õppevahendeid või ainetunnis kasutada uurimuslikku õpet, mille tulemusel saab ainealane teema uuritud ja loovtöö tehtud. Jääb üle fikseerida tulemus. Leiti, et töö sooritamist mõjutavad väga oluliselt suhted klassis. Valides loovtöö sooritamise rühmatööna, on õpilastel võimalik valida, kellega ta koos töö sooritab. Mõnel on tugevamaks küljeks kirjutamine, teisel jälle meisterdamine. Nii valmib tõenäoliselt parim töö.

.../õpetajad oskavad tegelikult noh kasulikult toimetada, et enda kasuks ka tegelikult teatud töid ära teha, mis tema enda koolielu ja tööd .../ paremaks ja kergemaks muudavad.../.

.../tegin oma töö ära, et see oligi see, et üksinda vast ei oleks jõudnud või suutnud teha. Aga noh motivatsioon on ka see, kui me ikkagi koos teeme.

Uurimuses osalejad tõid välja olulise tegurina ka positiivse tagasiside. Nii juhendaja kui ka juhendatavad leidsid, et neid innustas paremini ja kiiremini tegutsema saades positiivset tagasisidet erinevate etappide jooksul tehtule. Tuli see tagasiside siis koolis koolijuhilt, õpetajatelt või klassikaaslastelt ning kodus vanematelt. Kõik osapooled vajasisid motiveerimist.

/.../ma ütlen, et see on niisugune boonus selle loovtöö puhul, et sa saad väikesest kartlikust hiirekesest, saad vähemalt korraks teha selle, kes särab selle töö käigus.

/.../head last ei ole vaja motiveerida, temal on see idee ja tahtmine olemas. Et neid nõrgemaid on vaja/.../.

Uurimuses osalenud leidsid soodustava tegurina asjaolu, et osadel õpilastel oli eelnev kogemus sarnaste tööde tegemisel. Õpilased tõid välja ka esitluse koostamise kogemuse ainetunnis oma klassikaaslaste ees. Väga olulise inimesena mainisid kõik uurimuses osalejad klassijuhatajat ja tema panust loovtöö edukal juhendamisel ja sooritamisel. Mõnikord oli klassijuhataja just nn vahelülis juhendaja ja juhendatava vahel. Passiivseid õpilasi ärgitas just klassijuhataja tegutsema.

/.../ ikka julgustame. Mina, kui klassijuhataja, noh, käin ka ju utsitan neid ikka tagant, käin ja küsin/.../.

Kokkuvõttes tõdesid kõik osapooled, et loovtöö tegemist soodustavaid tegureid on väga palju, aga kahjuks ka takistavaid.

3.3.2. *Takistavad tegurid.* Loovtööde juhendajad tõid kõige esimese tegurina välja ajapuuduse ning eelneva sarnase töö juhendamise kogemuse puudumise. Samuti leidsid õpilased, et kõige raskem oli leida juhendajaga ühist aega ning ei olnud ka aega töö tegemiseks.

/.../midagi nüüd eriti meeldivat seal nagu ei olnud. Tegin ära.

/.../püsijuhendaja pühenduks rohkem sinu tööle, tal polnud aega ja nii pidime ise midagi kokku miksima.

Õpilaste arvates oli alguses väga raske valida endale sobivat teemat ja juhendajat, aga kui see oli tehtud, siis hakkas enamustel töö laabuma. Loovtöö tegemine rühmatööna võis

tekitada probleeme, sest tõdeti, et alati võib rühmaliikmega midagi juhtuda või ta loobub tegutsemisest. Siis peab keegi tema osa tegema. Juhendajad tõdesid, et sellised juhtumid õpetavad õpilastele vastutus- ja kohusetunnet.

Meie rühmast läks poiss teise kooli ja nii pidime osad uuesti jaotama. See oli nii vastik ja juhendaja ka ei aidanud alguses /.../.

Uurimuses osalenud õpilased tõid takistava tegurina välja ka esitlustel oleva võõra publiku, sest kahjuks paljudel puudus tõsine huvi valminud loovtööde vastu. Kaitsjatele oleks sobinud esitlemine oma klassikaaslaste ees- oleks olnud julgem ja ka huvitavam kuulata teiste töid. Samuti pidasid nad oluliseks nii klassijuhataja kui ka juhendaja kohalolemist. Õpilased tõid veel välja, et esitlemisel sooviti kasutada tehnilisi vahendeid, aga vajamineval hetkel need ei toiminud.

Meil oli just see viga, et meil nagu tehti korraka, mis on tore, aga samas mulle ei meeldinud see, et algselt küll jagati ära, et a-klass teeb seal, b-seal ja c-seal, aga siis nagu leiti, et ühed tahavad teha ikka seal, oma juhendajad tahavad näha oma töid ikka ja siis mina olin näiteks üksi täiesti teiste klasside juures nii/.../.

Natukene mulle ei meeldinud, kuna seal oli hästi palju seitsmendikke, vaata. Muidugi nad peavad ju vaatama ja värki, aga kaheksandikud, kes ise pole veel kaitsnud, neid nagu põhimõtteliselt ei mahtunudki sinna sisse/.../.

Enamuses uurimuses osalenutest leidis, et loovtöö peaks olema hinnatud arvestatud/mittearvestatud ning tööprotsessi hinnata õppimist toetava hindamise alusel tehtud hindamismudeli järgi. Õpilased tõid välja, et neil oli hirm saada mitterahuldav hinne oma lõputunnistusele. Koordineerijad ja juhendajad tegid küll selgitustööd, aga hirm hinde ees säilis ning see pidurdas õpilaste arvates loovtöö tegemist.

Juhendajad kipuvad väga sageli olema kriitilised, aga ma olen üritanud alati lastele mõelda/.../.

Me tegime hästi palju selgitustööd, et see hindeline sisu selles klassis, aga põhikooli lõputunnistusele läheb ikka teema ja kui arvestatud – et see võttis hästi palju pingeid maha.

Loovtööde koordineerijad tõdesid, et neil on päris keeruline õpetajatele selgitada ja ka meelde tuletada, et tegemist on siiski põhikooliõpilastega ning töömaht ja -tase ei ole võrreldavad gümnaasiumiõpilaste töödega. Uurimuses osalenud loovtööde koordineerijad väitsid, et esimesel aastal ilmnunud negatiivsed tegurid ja õppetunnid analüüsitakse ning

üritatakse järgmisel korral paremini korraldada. Kokkuvõtvalt siiski tõdeti kõikide kolme uurimisrühma poolt, et loovtöö on vajalik.

Me üritame kogu aeg neid pilvedest alla tõmmata, et andke endale aru, et need on ikkagi põhikoolilapsed, et pigem on see tõesti tema loomingulise loovuse välja näitamise pool.

Alati saab kõike paremini teha. Alati saab paremini organiseerida, eksole. Alati saab varem alustada, et tundub, et vahel jääbki see alustamine, jääb liiga hiljaks/.../.

Intervjuudest selgus, et loovtööde juhendajad ei mõtle antud töö planeerimisel õppekava pädevustele ning ei seosta loovtööd läbivate teemadega.

Pädevused...mmm, suhtluspädevust arendan ja koostööd, aga ma ei olegi sellele nii mõelnud /.../.

3.4. Ettepanekud

Järgnevalt antakse ülevaade uurimisküsimuse „Millised on erinevate osapoolte ettepanekud loovtööde paremaks korraldamiseks?” alusel moodustunud peakategooria andmeanalüüsi tulemustest.

Antud uurimuses osalenud õpilased arvasid, et loovtöö tegemist võiks alustada kaheksandas klassis ja kaitsta 9. klassi talvel. Need õpilased, kes plaanivad oma õpinguid jätkata gümnaasiumis, saaksid värske eelkogemuse uurimistöö tegemiseks järgmises kooliastmes. Õpilaste arvates oleks ka võimalus põhikoolis tehtud loovtööd edasi teha gümnaasiumis.

Ma arvan, et tegelikult on seda vaja. Sest et see siiski ühest küljest põhikool on onju mingis mõttes ka ettevalmistus gümnaasiumiks, et kui neil on seal vaja teha uurimistööd, siis nad kujutavad tegelikult natukenegi ette, mida see töö endas kujutab. Jah, nad ei pea seda siin seitsmendas tegema mitte uurimuse vormis. On õpilasi, kes teevad ka uurimusi, nii et viivad läbi küsitlusi, aga neid on pigem vähem. Et neil on vähemalt see ettekujutus, milline on töö neil gümnaasiumis ja teiseks, kui ei lähe ka gümnaasiumisse, siis ikkagi see suurema töö kokkupanemine, see kaitsmine, et see annab siiski palju kogemusi juurde.

Uurimuses osalenud täiskasvanud leidsid, et kooli loovtööde tegemise protsessi võiks rohkem kaasata erinevaid huvigruppe ja koostööpartnereid. Kindlasti on toodi välja võimalus vähendada õpetajate koormust seoses loovtööde juhendamisega. Väga mõistlik oleks ka

koolisiseselt teha õiglane ja võrdne juhendatavate jaotus ühele inimesele. Koolipoolne koordineerija peaks lähtuma teemast, juhendatavate arvust ning aineõpetaja koormusest.

/.../ rõhutaksin seda veel, et see teema väljapakkumine võiks olla niimoodi, et võidab sellest ikkagi kogukond/.../.

Koordineerijad arvasid, et koolidel on mõttekas luua e-päeviku keskkonda õpilasele loovtöö päevik, kuhu on siis väga hea märkida ajagraafik ja -kava, et õpilane ja tema vanem saaksid seda jälgida. Sinna saab märkida ka õpilase määratud ajal kohtumisele mitteilmumise. Selle abil oleks kindlasti parem loovtöö tegemist juhendada.

/.../ ekoolis vanem näeb ja ta näeb ka seda, et maikuus paneb koduse tööna kirja, et kohtume sellel päeval siin ja siin ja kui ta ei tule, siis tuleb sinna märke, et millegi pärast täna ei ilmunud kohale, et vanemal on nagu see ülevaade, et ta teab seda ja klassijuhataja näeb ka siis, muidu klassijuhataja ei näeks/.../.

Kokkuvõtvalt leiavad kõik uurimuses osalenud, et loovtöö on positiivne ning vajalik õppemeetod koolis ning üks koordineerijatest tegi ettepaneku, et seda võiks korraldada ka teistes kooliastmetes ning leida erinevaid võimalusi tööde presenteerimiseks väljaspool koolikeskkonda.

4. Arutelu

Käesoleva uurimuse eesmärgiks oli kirjeldada ja analüüsida III kooliastme (7.-9. klass) loovtööde läbiviimise korraldust lähtuvalt loovtöö eesmärkidest, seal hulgas juhendamist ja sooritamist ning tuginedes loovtöödega seotud inimeste arvamusele välja selgitada missugused tegurid mõjutavad loovtöö tegemist ning kui palju on arvestatud loovtöö sooritamisel õppekava pädevuste arendamise ja läbivate teemade käsitlemisega, et luua õppija teadmistest ja oskustest tervik. Järgnevalt arutletakse antud magistr töö olulisemate tulemuste üle ja tõlgendatakse saadud tulemusi lähtuvalt uurimisküsimustest.

Esimese uurimisküsimuse Kuidas on erinevates koolides korraldatud loovtööde tegemine ja juhendamine erinevate osapoolte kirjelduses? tulemused näitasid, et koolidel puudus 2011.a vajalik ettevalmistus põhikooli III kooliastme loovtöö korraldamiseks. Kuigi PRÕK (2011) annab koolile suuniseid loovtöö korraldamiseks, hindasid loovtööde koordineerijad olukorda keeruliseks, aga nad olid valmis tegutsema toetudes eelkõige oma kogemustele ja hankides infot teiste koolide loovtööde juhenditest, sest uus õppemeetod tundus pigem huvitava väljakutsena kui kohustusliku tegevusena. Ka Feldschmidt ja Türk (2013) märkisid, et õpetaja on homse ühiskonna kujundaja ning kas noored tajuvad õppimist huvitava ja põneva väljakutsena, sõltub eelkõige koolist.

Loovtöö läbiviimise ettevalmistavas etapis hakati koolides meeskonnatööna koostama loovtööde juhendit, võttes aluseks et loovtöö on orienteeritud õppekava läbivate teemade realiseerimisele ja pädevuste kujundamisele, mis nõuab kõikide osapoolte valmisolekut. Uurimistulemustest selgus, et koolides oli palju aktiivseid õpetajaid, kuid kahjuks ka neid, kes esialgu jäid kõrvalvaatajaks. Olulisteks märksõnadeks kooli juhtkonnale said koostöö ja õpetajate motiveerimine. Käesoleva töö autori arvates saab siin tõmmata õpilaste ja õpetajate juhendamise vahel. Loovtööde koordineerija oli loovtöö juhendaja rollis ning töö õpetajatega sarnanes õpilaste juhendamisega. Ruus (2010) väidab, et loovtöö ülesandeks on anda võimalus loova potentsiaali arendamiseks ja väljendamiseks ning koostöö väärtustamine. Loovtööde koordineerijad ootasid kollektiivilt sama. Krull (2016) toob oma magistr töö uurimistulemustes esile, et loovtöö peamiseks eesmärgiks on eelkõige anda õpilastele uurimistöö koostamise oskus ja kogemus ning parandada ja arendada nende eneseväljendus- ja tekstiloome oskust. Antud uurimuses osalenud erinevad osapooled täheldasid sama arvamust.

Uurimuses osalenud koordineerijad ja juhendajad tõdesid, et loovtööde juhendamise protsessis peavad ülesanded olema võrdselt jagatud ning kaasatud peaks olema kogu pedagoogiline kollektiiv. Ettepanekuna toodi välja, et need õpetajad, kes ei ole juhendaja rollis, peaksid töid retsenseerima. Uurimistulemused ühtisid juhendamise osas Jaani (2010) nägemusega, et protseduuride valik ja kavandamine toimub koos juhendajatega, kuid kogu protsessi planeerimine ja tulemuste analüüsimine ning järeltööde tegemine on õpilaste endi ülesanneteks.

PRÕK (2011) sätestab, et III kooliastmes korraldatav õppeaineid lõimivaks või läbivatest teemadest lähtuvaks loovtööks võib olla uurimus, projekt, kunsttöö või muu taoline. Tööd võib teha individuaalselt kui ka rühmas. Käesoleva uurimuse põhjal võib esile tuua praktiliste loovtööde sooritamise rühmas. Õpilased töid esile üksteise motiveerimise ja julgustamise. Sama toob esile ka Kann (2012) praktilise töö eesmärkidena – õpimotivatsiooni suurendamine, eneseteostamise toetamine ning ettevõtlikkuse tähtsustamine.

Uurimuses osalenud erinevad osapooled tõdevad, et keerulisemaks ja aeganõudvaks etapiks osutub õpilastel loovtöö teema valimine. Ruus (2010) leiab, et koolid peaksid valima töö temaatika õppekava läbivate teemade alusel. Koolides koondavad koordineerijad õpetajate poolt pakutud teemad ühtsesse nimekirja ja edastavad need õpilastele. Uurimistulemustest võib järeldada, et õpilased valivad esimesena siiski endale loovtööjuhendaja ja siis koos juhendajaga leitakse lähtuvalt õpilase huvist või juhendaja poolt esitatud teemade nimekirjast sobiv. Lokko (2016) väidab, et igal õpilasel on mingi huvi, mida arendada, isegi kui see ei kattu õppekavas tooduga. Kulderknup ja Raudsepp (2011) tõdevad, et loovtöö eesmärgid peavad lähtuma eelkõige õpilaste huvidest ja võimetest ning toetama tervikliku maailmapildi, loomingulise algatusvõime ja eneseväljendamise kujunemist. Seda võib järeldada ka antud uurimuse tulemustest. Juhendajad ja koordineerijad leidsid, et eelnevalt tuleks uurida õpilaste huvide ja tegevuste kohta väljaspool koolikeskkonda ning loovtöö teema pakkumisel lähtuda saadud infost. Antud töö autor võib oma 4-aastasele kogemusele tuginedes väita, et kui õpilasel on huvi või isiklik seos loovtöö teemaga ning kui juhendajaga leitakse ühine tegutsemissoov, laabub loovtöö tegemine ja juhendamine ning õpilane on aktiivne protsessis osaleja.

Antud uurimistulemuste põhjal võib koordineerijate ja juhendajate tulemuste põhjal välja tuua järgmised loovtöö tegemise etapid: planeerimine, ettevalmistumine, teostamine ja kokkuvõtte tegemine. Samad etapid toob oma magistritöös esile ka Krull (2016). Uurimuses

osalenud õpilased nimetasid loovtöö tegemise etappidena teema valimise, ajagraafiku koostamise, vormistamise ja kaitsmise. Kõige keerulisem oli nende arvates teema valimine ja valmis loovtöö esitlemine hindamiskomisjonile ja kuulama kutsutud koolikaaslastele.

PRÕK (2011) sätestab, et põhikooli lõputunnistusele kantakse ainult loovtöö teema. Uuringus osalenud osapoolte hinnangul pannakse õpilaste loovtööle numbriline hinne ja see tekitab õpilastes negatiivseid emotsioone ning hirmu töö sooritamise ees. Krull (2016) tõdeb enda magistritöös, et kõikide õpilaste töid ei saa pidada samaväärseks, et anda kõigile õpilastele hinnanguks „sooritatud” või „arvestatud”. Mäeots ja Pedaste (2011) kinnitavad, et õpilaste töös tuleb anda hinnang kogu tööprotsessile, hinnates korrektsust, põhjendatust ja sooritust, olenemata lõpptulemusest. Käesoleva töö autor leiab, et õpilasi peaks motiveerima loovtöö teema ja tööprotsess iseenesest ja numbriline hinne on pigem takistuseks õpilase loomingule ja iseseisvalt töö sooritamisele.

Antud uurimuse käigus selgus, et koolid talletavad paber kandjal loovtööd kooli raamatukogus ja elektrooniliselt kooli sisevõrgus ning need on avaliku juurdepääsuga huvilistele.

Käesoleva uurimuse tulemustest selgub, et erinevad osapooled ei seosta loovtööd võimalusena käsitleda õppekava läbivaid teemasid ja arendada III kooliastme üldpädevusi. Kulderknup ja Raudsepp (2011) toovad loovtöö eesmärgina välja just õppekava üldpädevuste kujundamise ning läbivate teemade käsitlemise. Täks (2015) leiab, et õppekava üldpädevusi tuleb arendada läbi kõikide ainete pakkudes õpilastele erinevaid õpikogemusi rakendades uuendusi, järgides ühiskonna ja tehnoloogia arengut. Uurimisküsimusele *Kuidas seostavad erinevad osapooled loovtööd õppekava pädevuste arendamise ja läbivate teemade käsitlemisega?* ei saanud antud töö tulemustes kindlat vastust. Koordineerijad ja loovtööde juhendajad ei lähtunud loovtööde juhendi ja teemade koostamisel konkreetsetest pädevustest ega arvestanud õppekavas olevaid läbivaid teemasid. Lähtuvalt uurimistulemustest võib antud uurimisküsimuse kokkuvõttena teha järelduse, et koolid alles täiendavad ja parendavad oma loovtööde korraldamist ning loovtöö seostamisel pädevuste ja läbivate teemadega oodatakse täiendavaid suuniseid ja selle alaseid koolitusi. Vitikka ja Hurmerinta (2011) kinnitavad, et läbivate teemade ja pädevuste õpetamine on õppekava keerukaim osa ning nende õpetamisele tuleb eraldi tähelepanu juhtida. Antud töö autorina leian, et tegelikkuses arendatakse koolides läbi loovtöö erinevaid pädevusi ning kindlasti leiab ka seoseid läbivate teemadega, aga uurimuses osalenud osapooled ei osanud teadlikult leida seoseid. Kindlasti on siin oma roll

koolijuhil ja loovtööde koordinaatoril. Edaspidistes samateemalistes uuringutes, on vaja uurimuses osalejatele loetleda erinevaid pädevusi ja läbivaid teemasid ning intervjuukavadesse lisada rohkem antud teemat puudutavaid küsimusi.

Uurimistulemustest lähtuvalt saab küsimusele *Millised tegurid mõjutavad loovtöö tegemist erinevate osapoolte arvamusel?* välja tuua loovtöö korraldamist ja juhendamist soodustavad ning takistavad tegurid. Uurimuses osalenud loovtööde koordineerijad leidsid, et kõige tähtsam on erinevate osapoolte koostööoskuse arendamine läbi loovtöö tervikprotsessi. Ruus (2010) tõdeb, et loovtöö üheks eesmärgiks on koostöö ja ühistöö väärtustamine.

Loovtööde juhendajad täheldasid, et seoses kohustusliku loovtööga põhikoolis on võimalik koostöös valmistada vajalikud õppevahendid ning kasutades erinevaid õppemeetodeid valmib etteantud teemal ainepõhine loovtöö. Õpilased tõid loovtöö tegemist soodustava tegurina välja klassikaaslaste ja klassijuhataja toetuse. Kõik osapooled leidsid, et kõige positiivsem oli pärast loovtöö esitlemist saadud tagasiside ning see innustab nii loovtööde juhendajaid ja juhendatavaid ka edaspidi samalaadseid töid juhendama ja sooritama. Toetudes isiklikule kogemusele, leiab antud töö autor, et positiivset tagasisidet tuleb anda nii õpilastele kui juhendajatel, sest see innustab tegutsema.

Antud uurimistulemustes ilmnevad ka loovtöö tegemist takistavad tegurid. Võib tõdeda, et kohustusliku loovtöö juures on kõikide osapoolte arvates suurimaks probleemiks vajaliku ajaressursi leidmine. Väga keeruline on leida kõigile sobiv aeg koos tegutsemiseks. Antud töö autori arvates aitab seda probleemi leevendada täpne töö planeerimine ehk ajagraafiku koostamine nii koordinaatori poolt juhendajatele kui juhendajate poolt õpilastele. Kõik osapooled leidsid, et rohkem tuleks kasutada IKT-vahendeid omavaheliseks suhtlemiseks. Liiva (201) kinnitab, et IKT kasutamisel peaksid õpetajad olema õpilastele eeskujuks, õpilastel peab olema soov ja tegutsemisvalmidus.

Uurimuses osalenud õpilased leidsid, et loovtöö sooritamise eest saadud hinne hirmutab neid. Antud töö autori nägemus ja uurimuse tulemuste põhjal võib järeldada, et loovtöö protsessile tuleb anda sõnaline hinnang arvestades kogu tööprotsessi. Seda kinnitab Mäeotsa ja Pedaste (2011) väide, et hinnata tuleks tööprotsessi korrektsust, põhjendatust ning läbimõeldust, vaatamata saavutatud tulemusest.

Loovtööde paremaks korraldamiseks ja juhendamiseks leidsid uurimuses osalenud õpilased, et kuna nad planeerivad jätkavad oma õpinguid gümnaasiumides ja teistes

õppeasutustes, siis loovtöö annab neile kogemuse sarnaste tööde tegemisel. Sellest tulenevalt sooviskid, nad loovtöö tegemist alustada 8. klassis ja esitleda 9. klassi esimesel poolaastal. Loovtööde koordineerijate ja juhendajate ettepanek oli kaasata erinevaid huvigruppe loovtöö tegemise ja juhendamise protsessi ning leida erinevaid võimalusi tööde presenteerimiseks.

Lähtudes magistrیتöö tulemustest võib järeldada, et uurimusse kaasatud osapooled on pärast esimeste kogemuste saamist valmis veel rohkem panustama edukaks loovtöö korraldamiseks, juhendamiseks ja ka sooritamiseks. Ettepanekuna sooviti edaspidi kaasata loovtöö tegemisse ka II kooliastme õpilased.

4.1. Töö piirangud ja praktiline väärtus

Käesolevas magistrیتöös saab välja tuua mitmeid piiranguid, millest olulisem on seotud andmekogumisega.

Antud töö käigus tõesin, et intervjuude läbiviimine osutus oodatust oluliselt keerulisemaks. Takistusena tundsin asjaolu, et intervjuudes osalenud loovtööde koordineerijad olid mulle tuttavad isikud ning väga keeruline oli püsida intervjuukava juures. Lõpptulemusena leian, et saadud kogemus on väga kasulik ka edaspidi ning tehtud vigadest saab õppida.

Andmekogumise piiranguna võib käsitleda asjaolu, et teise uurimisküsimuse *Kuidas seostavad erinevad osapooled loovtööd õppekava pädevuste arendamise ja läbivate teemade käsitlemisega?* kohta ei olnud koostatud piisavalt suunavaid intervjuu küsimusi ning uurimuses osalenud osapooled ei osanud ka olemasolevatele küsimustele vastata. Autori arvates on võimalik edaspidi antud teemat põhjalikumalt uurida.

Käesoleva magistrیتöö teemat valides arvasin, et enda tööga seotud teemavaldkonda on mugavam uurida, kuid töökäigus selgus, et see osutus oodatust keerulisemaks. Uurimuse käigus saadud tulemuste analüüsimisel oli oluline püsida intervjuueeritavate vastuste juures ning hoida lahus isiklikust arvamusest ja kogemusest.

Olulise piiranguna on eelnev sellise töö kogemuse puudumine ja sellest tulenevalt osutus keerukaks teoreetilises osas erinevate teemade sünteesimine.

Kokkuvõtteks võib vaatamata töös esinevatele piirangutele tõdeda, et antud töö autorina sain väga hea praktilise kogemuse magistrیتöö tegemisel ning mõistan intervjuude läbiviimise keerukust, andmeanalüüsi loogikat ja sellisele tööle kuluvat ajakulu.

Valminud magistrیتöö praktiliseks väärtuseks võib pidada teoreetilises osas õppekava pädevustest ja läbivate teemadest põhjalikku ülevaadet ning sidusust III kooliastme kohustusliku loovtöö eesmärkidega. Kuna magistrیتöö tulemustest selgus, et koolide loovtööde koordineerijad ja juhendajad ei seosta teadlikult loovtööd eri tasandi pädevuste ja läbivate teemadega, siis töö autori arvates võiks edaspidi uurida antud teemal ka koolijuhte ning suurendada valimis olevate loovtööde juhendajate arvu. Uurimussse võiks kaasta ka väljaspool suuremaid linnu asuvaid koole. Samuti võiks loovtöö korraldust ja juhendamist edaspidi uurides keskenduda loovtöö teemadele – milliseid valdkondi, pädevusi ja läbivaid teemasid arvestatakse teemadest nimekirja koostamisel.

Kokkuvõte

Magistritöö „Loovtöö korraldamine ja juhendamine põhikoolis lähtudes loovtöö eesmärkidest Tartu linna koolide näitel” eesmärgiks oli kirjeldada ja analüüsida III kooliastme (7.-9. klass) loovtööde läbiviimise korraldust lähtuvalt loovtöö eesmärkidest, sealhulgas juhendamist ja sooritamist ning tuginedes loovtöödega seotud inimeste arvamusel välja selgitada, missugused tegurid mõjutavad loovtöö tegemist ning kuidas on arvestatud loovtöö sooritamisel õppekava pädevuste arendamise ja läbivate teemade käsitlemisega, et luua õppija teadmistest ja oskustest tervik. Töö eesmärgi saavutamiseks kasutati Tartu linna koolide näiteid. Töö oli kvalitatiivne uurimus ning empiirilises osas koguti andmeid poolstruktureeritud intervjuuga, millesse kaasati 4 koordineerijat ja 4 juhendajat ning 11 õpilast. Uuritavad õpilased valiti valimisse tingimusel, et nad omavad loovtöö sooritamise kogemust. Koostati kolm intervjuueerimiskava – koordineerijatele, juhendajatele ning õpilastele. Andmeanalüüsi meetodina kasutati kvalitatiivset induktiivset sisuanalüüsi.

Uurimuste tulemustest selgus, et koolid ei olnud piisavalt ettevalmistatud põhikooli III kooliastme kohustusliku loovtöö korraldamiseks ja juhendamiseks. Puudusid vajalikud ja täpsustavad juhised. Praktilisi teadmisi jagati kolleegidega ning otsiti koolitusvõimalusi. Saadud tulemuste põhjal võib järeldada, et iga aastaga pareneb ja täiustub koolide loovtööde juhend ning oskus õpilasi juhendada. Samuti saavad nooremad koolikaaslased loovtööde esitlustel osaledes aidata, kuidas ise loovtööd sooritada ning missugused on plussid ja millele peab rohkem tähelepanu pöörama.

Antud magistritöö tulemustest selgus, et koolides on vaja sihipäraselt tegeleda õppekavas toodud pädevuste arendamise ning läbivate teemade seostamisega, lõimides erinevate õppeainetega ja kasutades mitmekesiseid õpetamismeetodeid.

Märksõnad: loovtöö, loovtöö korraldamine ja juhendamine, õppekava pädevused, läbivad teemad

Summary

The purpose of the thesis “Organising and supervising creative school projects in basic school in accordance with the aims of creative school projects in case of the schools of Tartu” was to describe and analyse organising creative school projects according to their aims at school stage III including supervising and performing; considering the opinions of people dealing with creative school projects to examine which factors influence doing creative school projects and whether the development of competences and overall topics in the national curriculum have been taken into consideration to make a whole of the learners knowledge and skills.

The examples of the schools of Tartu were used to achieve the goals of the thesis. The thesis was a qualitative research and in the empirical part of the thesis half structured interviews were used to collect data. 4 coordinators, 4 supervisors and 11 students were engaged in collecting data. The students qualified for the selection had to have previous experience with creative projects. Three interview outlines were compiled – for coordinators, supervisors, and students. Qualitative inductive content analysis was used for data analysis.

The results of the research pointed out that schools were not prepared enough to organise and supervise compulsory creative school projects at school stage III. Schools lacked necessary and detailed instructions. Teachers searched for training possibilities and shared practical knowledge with colleagues.

On the basis of the results it can be concluded that every year the schools’ ability to instruct and supervise creative school projects is improving. In addition, younger students attending the presentations get the idea how to do creative projects, pros of the projects, and what to pay attention on.

In conclusion, the results of the present thesis indicate that schools need to work purposefully towards developing competences and integrating overall topics of the national curriculum, binding together individual disciplines and using varied teaching methods.

Keywords: creative school projects, organising and supervising creative school projects, competences of the curriculum, overall topics

Tänuõnad

Täna nelja Tartu linna koolijuhti, kes andsid nõusoleku oma koolis uurimuse läbiviimiseks ning aitasid leida sobivat ruumi ja aega intervjuude tegemiseks. Täna oma lapsi mõistva suhtumise eest ning kolleegi Kristi Mummi ning kursusekaaslast Reet Paatsit, kes jagasid asjalikke nõuandeid ning innustasid ja toetasid mind. Täna oma juhendajat Anita Kärnerit ja haridusteaduste instituudi õppejõude Merle Taimalut ja Liina Leppa

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Raina Vilkes

17. mai 2016

Kasutatud kirjandus

- Aarma, A., & Eedo, K. (2003). *Teadustöö alused*. Tallinn: Tallinna Tehnikaülikool.
- Altin, H. (2010). *Koolirobootika kui tehnoloogia ja innovaatilise õppe näide*. Luisk, Ü. (Toim). *Läbivad teemad õppekavas ja nende rakendamine koolis I osa*. Külastatud aadressil http://www.curriculum.ut.ee/sites/default/files/www_ut/lt_kogumik_i.pdf.
- Barron, B., & Darling-Hammond, L. (2010). The nature of learning: using research to inspire practice OECD. *Prospects and challenges for inquiry-based approaches to learning*. Stanford University School of Education. Külastatud aadressil <https://docs.google.com/a/creativegeneration.org/viewer?a=v&pid=sites&srcid=Y3JIYXRpdmVnZW5lcmF0aW9uLm9yZ3xyb2NjYS1hbC1tYXJlfGd4OjJlZDdkOTIwNDI kOGU4Y2Y>.
- Burnett, G., & Jarvis, K. (2004). *Õpime koos lapsega õppima*. Tartu: OÜ Studium.
- Delors, J. (1999). *Haridus kui varjatud utopia. Õppimine – varjatud varandus. 21.sajandi hariduse rahvusvahelise komisjoni aruanne UNESCO-le*. Tallinn: UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon.
- Ehala, M. (2011). Eesti keele oskus kui väärtus. *Sirp*. Külastatud aadressil <http://www.sirp.ee/s1-artiklid/varia/eesti-keele-oskus-kui-vaeuertus/>.
- Elo, S., & Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of advanced nursing*, 62(1), 107-115.
- Ermast, A., Saarlo, G-A., & Teder, K. (2011). Soovitusi ja näiteid loovtööde läbiviimisest põhikooli III kooliastmes. *Juhendmaterjal loovtööde korraldamisest põhikooli III kooliastmes*. Tallinn: Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus.
- Feldschmidt, M-M., & Türk, K. (2013). *Õhinapõhine kool*. Tartu: AS Atlex.
- Fisher, R. (2005). *Õpetame lapsi mõtlema*. Tartu: AS Atlex.
- Gran, N. (2006). LoovusPedagoogika. *Tuleviku kool*. Helsingi: Haridusamet.
- Haridus- ja teadusministeerium. (2009). *Eesti võõrkeelte strateegia 2009-2015*. Külastatud aadressil www.hm.ee/index.php?popup=download&id=8928.

- Hein, I. (2011). Projektitöö ja uurimistöö võimalusi kirjandusõpetuses. Kulderknup, E., & Raudsepp, I. (Koost). *Soovitusi ja näiteid loovtööde läbiviimiseks III kooliastmes*. Tallinn: Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus.
- Henno, I. (2010). Läviva teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ käsitlemise põhimõtted. Jaani, J. & Luisk, Ü. (Koost&toim). *Lävivad teemad õppekavas ja nende rakendamine koolis II osa*. Külastatud aadressil https://www.hm.ee/sites/default/files/labivad_teemad_oppekavas_ii.pdf.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2010). *Uuri ja kirjuta*. Tallinn: Medicina.
- Jaani, J. (2010). *Suunatud uurimuslik õpe ja lapse kognitiivne areng algklassides*. Publitseerimata magistr töö. Tartu Ülikool.
- Jürimäe, M. (2013). Üks tont käib ringi mööda koole – kujundava hindamise tont?. *Akadeemia*, 4, 701-719.
- Jürimäe, M., Kärner, A., & Tiisvelt, L. (2014). *Kujundav hindamine kui õppimist toetav hindamine*. Õpetajakoolitus õppematerjal. Tartu: Eesti Ülikoolide Kirjastus.
- Kann, J. (2012). Praktiline töö gümnaasiumi lõpueksamina. *Uurimistöde ja praktiliste töde läbiviimise korraldamine gümnaasiumis. Juhendmaterjalid koolidele*. Külastatud aadressil www.hm.ee/index.php?popup=download&id=11325.
- Kapten, T. (2002). Uuriva õppetöö vajalikkusest ja võimalikkusest loodusainete õpetamisel. *Uuriv õppetöö*. Tartu: Studia Forseliana I.
- Kasmel, A., & Lipand, A. (2007). *Terviseedendus I: teooria ja praktika*. Tallinn. Külastatud aadressil http://www.tlu.ee/UserFiles/Sotsiaalt%C3%B6%C3%B6%20Instituut/%C3%95ppematerjalid/Ene%20Lausvee/Kevad%202014/Kasmel,%20Lipand%20Tervisedendus%20I_Teooria%20ja%20praktika.pdf.
- Kerb, A. (2015). *Õppekeeleerandit taotlenud gümnaasiumide noorte keeleoskus on hea ja paraneb*. Haridus- ka Teadusministeerium. Külastatud aadressil <https://www.hm.ee/et/uudised/oppekeeleerandit-taotlenud-gumnaasiumide-noorte-keeleoskus-hea-ja-paraneb>.
- Kidron, A. (2008). *Kuidas ärksalt õppida*. Tallinn: Andras & Mondo.

- Kikas, E. (2010). Laste areng ja õppimine. Kikas, E. (Toim). *Õppimine ja õpetamine esimeses ja teises kooliastmes*. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium.
- Kikas, E., & Toomela, A. (2013). *Õppimine ja õpetamine kolmandas kooliastmes. Üldpädevused ja nende arendamine*. Tallinn. Külastatud aadressil:
http://dspace.utlib.ee/dspace/bitstream/handle/10062/45422/oppimine_ja_opetamine_ii_i_kooliastmes.pdf?sequence=1.
- Kinkar, V. (2010). Õppesisu ja õpitulemuste vahelised seosed. *Olulised seosed karjääri planeerimisel*. Tallinna Ülikool. Külastatud aadressil:
http://www.oppekava.ee/index.php/%C3%95ppesisu_ja_%C3%B5pitulemuste_vahelised_seosed
- Kirch, M. (2011). *Praktiliste ja loovainete hindamisest teistes riikides (Soome, Taani, Holland, Saksamaa)*. Külastatud aadressil www.riigikogu.ee/doc.php?171677.
- Kitsing, M. (2002). Rahvusliku identiteeditunde kujundamine eesti koolis. *Uuriv õppetöö*. Tartu: Studia Forseliana I.
- Koolitervishoiuteenuse tegevusjuhend*. (2010). Tallinn: Eesti Õdede Liit. Eesti Haigekassa. Külastatud aadressil
https://www.haigekassa.ee/uploads/userfiles/Koolitervishoiuteenuse_tegevusjuhend_25022011%281%29.pdf.
- Krull, E. (2000). *Pedagoogilise psühholoogia käsiraamat*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Krull, E. (2016). *Kolmanda kooliastme loovtööde hindamine lähtuvalt kujundavast hindamisest*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
- Kulderknup, E., & Raudsepp, I. (Koost). (2011). *Soovitusi ja näiteid loovtööde läbiviimiseks põhikooli III kooliastmes*. Tallinn: Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus.
- Kuurme, T. (2013, 22.märts). Õpetaja, karjuge meie peale. *Õpetajate Leht*, para 7.
- Laherand, M-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: OÜ Infotrükk.
- Levävaara, H. (2006). Loovust õhutavad õpetamismeetodid. Soobik, M. (Toim). (2011). *LoovusPedagoogika*. Tallinn: MTÜ Tehnoloogiakasvatuse Liit.

- Liiva, A. (2010). Tehnoloogia ja innovatsiooni mõistete käsitus. Luisk, Ü. (Toim). *Läbivad teemad õppekavas ja nende rakendamine koolis I osa*. Külastatud aadressil http://www.curriculum.ut.ee/sites/default/files/www_ut/lt_kogumik_i.pdf.
- Loime, L. (2015). *Õpilaste loovtööde teemade valikud ja nende kaudu pädevuste kujundamine*. Konverentsettekannet. Külastatud aadressil <http://oppekava.innove.ee/loovtoode-konverents-2015-ettekanded/>
- Loko, J. (2002). *Laste ja noorte spordiõpetus*. Tartu: AS Atlex.
- Lokko, U. (2016). *(Bioloogiline) mitmekesisus ehk kuidas panna õpilased innustuma?*. Külastatud aadressil <http://www.huvitavkool.blogspot.com.ee/>.
- Lotman, J. (1999). *Kunsti osa kultuuri dünaamikas. Semiosfäär*. Tallinn: Vagabund.
- Luisk, Ü. (2010). Kodanikualgatuse ja ettevõtlikkuse kujundamine koolis. Jaani, J. & Luisk, Ü. (Koost&toim). *Läbivad teemad õppekavas ja nende rakendamine koolis II osa*. Külastatud aadressil https://www.hm.ee/sites/default/files/labivad_teemad_oppekavas_ii.pdf.
- Läbivad teemad õppekavas. Juhendmaterjal*. (2009). Koht: Tartu Ülikooli õppekavaarenduse keskus. Külastatud aadressil: http://www.oppekava.ee/images/5/5d/L%C3%A4bivad_teemad_juhendmaterjal_31_03_09.pdf
- Läänemere Agenda 21 säästvat arengut toetava hariduse arendamise kava – Läänemere Agenda 21E. (2002). Külastatud aadressil https://www.hm.ee/sites/default/files/laanemere_agenda_21_saastvat_arengut_toetava_hariduse_arendamise_kava.pdf
- Middlewood, D., Parker, R., & Beere, J. (2005). *Creating a learning school*. London: Chapman.
- Morgan, C., Dunn, L., Parry, S., & O'Reilly, M., (2004). *The Student Assessment Handbook*. London: Routledge Falmer.
- Murruste, M. (2013). *Matemaatilisest mõtlemisest*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.

- Mäeots, M., & Pedaste, M. (2011). *Uurimuslik õpe loodusainetes*. Külastatud aadressil www.oppekava.ee/.../Uurimuslik_õpe_loodusainetes.
- Mäeots, M., Pedaste, M., & Sarapuu, T. (2009). *Uurimuslik õpe IKT abil*. Külastatud aadressil http://www.htk.tlu.ee/tiigriope/index.php?title=Uurimuslik_%C3%B5pe_IKT_abil.
- Mäesalu, T. (2015). *Üldhariduskoolide juhtide hinnangud riiklike õigusaktide kohta ja ettepanekud õigusaktide tõhustamiseks*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
- Nootre, S. (2011). Lühiuurimus III kooliastmes. Kulderknup, E., & Raudsepp, I. (Koost). *Soovitusi ja näiteid loovtööde läbiviimiseks III kooliastmes*. Tallinn: Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus.
- Paap, E., Ilves, L., & Kolk, S. (2010). Tervis –väärtus kogu eluks. Jaani, J. & Luisk, Ü. (Koost&toim). *Läbivad teemad õppekavas ja nende rakendamine koolis II osa*. Külastatud aadressil https://www.hm.ee/sites/default/files/labivad_teemad_oppekavas_ii.pdf.
- Paavel, H. (2005). Enesekohased oskused. Ots, A. (Toim). *Üldoskused-õpilase areng ja selle soodustamine koolis*. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus.
- Pata, K. (2010). Uurimuslike oskuste arendamine arvutiga. Kikas, E. (Toim). *Õppimine ja õpetamine esimeses ja teises kooliastmes*. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium.
- Põhikooli riiklik õppekava* (2011). Vabariigi Valitsuse määrus. RT I, 14.01.2011, 1. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/128082013007?leiaKehtiv> .
- Riikliku õppekava läbivate teemade rakendamise strateegiad koolis* (2010). Tartu Ülikool: Haridusuuringute ja õppekavaarenduse keskus. Külastatud aadressil http://www.curriculum.ut.ee/sites/default/files/sh/lt_uuring_aruanne.pdf.
- Rohtla, V. (2002). Uuriva õppetöö planeerimisest ja juhendamisest. *Uuriv õppetöö* . Tartu: Studia Forseliana I.
- Rubin, A. (2006). Identiteet ja muutumine. Soobik, M. (Toim). (2011). *LoovusPedagoogika*. Tallinn: MTÜ Tehnoloogiakasvatuse Liit.
- Ruus, V-R. (2010). *RÕK 2010 – et meie edulugu jätkuks*. Külastatud aadressil www.oppekava.ee/index.php/RÕK_2010_-_et_meie_edulugu_jatkuks.

- Salumaa, T. & Talvik, M. (2012). *Loovtööde ettevalmistamine ja hindamine põhikoolis*. Tallinn: Merlecons ja Co.
- Sarv, E-S. (2001-2002). *Üld- ja valdkonnapädevused õppekavades ja loodusteaduste õppevaldkonna pädevuste realiseerimise mudel*. Tallinn. Külastatud aadressil http://www.curriculum.ut.ee/sites/default/files/sh/p2devused_loodusteadustes.pdf.
- Sarv, E-S. (2008). *Õpetaja ja kool õpilase arengu toetajana. Õpetaja enesest ja koolist*. Tallinn: OÜ Vali Press.
- Sarv, E-S. (2013). *Akadeemiline habitus, akadeemiline identiteet. Õpiobjekt*. Külastatud aadressil http://www.tlu.ee/opmat/ka/opiobjekt/akadeemilisest_identiteedist/index.html.
- Sepp, V. (2010). *Andekusest ja andekatest lastest*. Tartu: AS Atlex.
- Sutrop, M. (2010). *Kodanikuharidusest ja väärtuskasvatusest*. Külastatud aadressil <http://epl.delfi.ee/news/kultuur/kodanikuharidusest-ja-vaartuskasvatusest?id=51274935>.
- Sutrop, M. (2015, 10. veeb). Margit Sutrop: Villems ja Ehin esitasid väga ilusad sõnumid. *Postimees*. Külastatud aadressil <http://arvamus.postimees.ee/3087161/margit-sutrop-villems-ja-ehin-esitasid-vaga-ilusad-sonumid>.
- Sõrmus, K. (2011). *Uurimistöö juhendamine*. Uurimistööde ja praktiliste tööde läbiviimise korraldamine gümnaasiumis. Juhendmaterjalid koolidele. Haridusministeerium. Külastatud aadressil http://www.oppekava.ee/images/7/76/Link_37._Uurimist%C3%B6%C3%B6_juhendamine.doc.
- Sõster, A. (2011). *Interneti kasutamise teadlikkusest ja sellega kaasnevad ohud I ja II kooliastme õpilaste seas*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
- Tartu Hansa Kool. (2014). *Loovtööd Hansa koolis*. Külastatud aadressil http://www.hansa.tartu.ee/files/juhendid/LT_2014/LT_juhend_2014.pdf.
- Tartu Karlova Kool. (2014). *Tartu Karlova Kooli õppekava*. Külastatud aadressil https://www.karlova.tartu.ee/pdf/TKK_oppekava.pdf.

- Tartu Kesklinna Kool. (2013). *Loovtööde juhend 8.klassile*. Külastatud aadressil <http://www.kesklk.tartu.ee/public/LOOVTOO/Loovt%20f6%20juhend%20uuendatud%202014.pdf>.
- Tartu Kivilinna Kool. (2014). *Tartu Kivilinna Kooli õppekava üldosa*. Külastatud aadressil https://www.kivilinn.tartu.ee/sites/default/files/Loovt%C3%B6%C3%B6_juhend.pdf.
- Tartu Kristlik Põhikool. (s.a). *Õpilastööde vormistamine*. Külastatud aadressil http://www.tkp.ee/?page_id=2348.
- Tartu Tamme Gümnaasium. (2013). *Õpilastööde koostamise ja vormistamise juhend põhikoolile*. Külastatud aadressil http://www.tamme.tartu.ee/avalik_teave/loovtoo_pk-2013.pdf.
- Tenno, T. (2009). *Uurimuslik õpe*. Külastatud aadressil www.ut.ee/et/294390.
- Tiigrihüppe Sihtasutuse poolt finantseeritud IKT vahendite kasutusaktiivsus Eesti üldhariduskoolis(2010). Tallinn. Külastatud aadressil https://www.innovatsioonikeskus.ee/sites/default/files/tekstifailid/IKT_vahendite_kasutusaktiivsus_2010.pdf.
- Tiisvelt, L. (2011). *Läbivate teemade käsitlemisvõimalusi*. Külastatud aadressil <http://www.uuskool.edu.ee/kujundav-hindamine-ja-laumlbivad-teemad.html>.
- Toika-Tamm, R. (2010). Läbiv teema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“. Jaani, J. & Luisk, Ü. (Koost & toim). *Läbivad teemad õppekavas ja nende rakendamine koolis II osa*. Külastatud aadressil https://www.hm.ee/sites/default/files/labivad_teemad_oppekavas_ii.pdf.
- Toro, L. (2015). *Koolijuhtide arusaamad õpetajate länipõlemisest, selle põhjustest ja ennetamisest*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
- Täks, M. (2015). *Asjatundlikust õppijast õppivaks asjatundjaks: ootused, eeldused, vahendid*. Riigikogu Toimetised 31/2015. Külastatud aadressil http://www.riigikogu.ee/rito/public/documents/31/Marge_Taks_Asjatundlikust_oppijast_oppivaks_asjatundjaks_ootused_eeldused_vahendid.pdf.

- Ugur, K. (2010). Teabekeskond kui läbiv teema-milleks ja kuidas?. Luisk, Ü. (Toim). *Läbivad teemad õppekavas ja nende rakendamine koolis I osa*. Külastatud aadressil http://www.curriculum.ut.ee/sites/default/files/www_ut/lt_kogumik_i.pdf.
- Valk, A. (2010). Kultuurilise identiteedi kujunemisest koolis. Luisk, Ü. (Toim). *Läbivad teemad õppekavas ja nende rakendamine koolis I osa*. Külastatud aadressil http://www.curriculum.ut.ee/sites/default/files/www_ut/lt_kogumik_i.pdf.
- Vilja, M., Sõrmus, K., & Artma, I. (2008). *Uurimistöö kirjutajale*. Tartu: AS Atlex.
- Vitikka, E., & Hurmerinta, E. (2011). *Kansainväliset Opetussuunnitelmasuuntaukset*. Külastatud aadressil http://www.oph.fi/download/131521_Kansainvaliset_opetussuunnitelmasuuntaukset.pdf.
- Virkus, S. (2016). *Intervjuu, vaatlus ja sisuanalüüs*. Õpimapp. Tallinna Ülikool. Külastatud aadressil http://www.tlu.ee/~sirvir/Intervjuu_vaatlus_ja_sisuanals/index.html.
- Õunapuu, L. (2012). *Valimid kvantitatiivsetes ja kvalitatiivsetes uurimustes*. Tartu Ülikool. Külastatud aadressil <https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/27764/index.html>.

Lisad

LISA 1. Intervjuu küsimused koordineerijale

1. Mitu aastat olete te koolis töötanud?
2. Mitu aastat olete te selles koolis töötanud?
3. Kas teie koolil on olemas loovtööde juhend?
4. Kes koordineerib teie koolis loovtööde korraldust?
5. Mis klassis peavad õpilased tegema loovtöö teie koolis?
6. Millistest etappidest koosneb loovtöö korraldamine teie koolis?
7. Milliseid pädevusi arendatakse õpilastes loovtöö kaudu?
8. Kuidas on jagunenud teie koolis õpetajate vahel juhendamine?
9. Kuidas on õpetajaid ette valmistatud loovtöö juhendamiseks ja korraldamiseks?
10. Kuidas toimub antud õppeaasta loovtöö teemadest nimekirja koostamine?
11. Kuidas motiveerida õpetajaid loovtöid juhendama?
12. Missuguseid probleeme esineb õpilaste motiveerimisel teie arvates?
13. Kuidas motiveerida õpilasi loovtööd tegema?
14. Millest lähtuvad õpilased oma teema teie arvates valikul?
15. Kuidas on korraldatud loovtööde ajakava/vaheetappide esitlused?
16. Kuidas on korraldatud loovtööde esitlemine?
17. Missuguseid võimalusi pakub kool õpilasele oma töö presenteerimiseks väljaspool kooli?
18. Mis võiks olla loovtööde korralduses teie arvates teisiti?

LISA 2. Intervjuu küsimused loovtöö juhendajale

1. Mitu aastat olete te koolis töötanud?
2. Mitu aastat olete te selles koolis töötanud?
3. Mis aineid te õpetate?
4. Milliseid õppekava pädevusi peaks loovtööde juhendaja arendama õpilastes läbi loovtöö teie arvates?
5. Millised on teie varasemad kogemused uurimuste läbiviimisel?
6. Mitut loovtööd te juhendate õppeaastas?
7. Kuivõrd olete kursis loovtöö juhendamise metoodikaga?
8. Millest lähtute teemade pakkumisel?
9. Kui palju arvestate teemade pakkumisel õppekava läbivate teemadega?
10. Kuidas leiata endale juhendatavad ja kuivõrd tekib koostöö?
11. Millistest etappidest koosneb loovtööde juhendamine?
12. Kuidas leiab õpilane vajaliku kirjanduse?
13. Kuidas planeerite kirjutamise ajagraafikut?
14. Kuivõrd ootate õpilase omaalgatust või julgustate tegutsema?
15. Milliseid probleeme esineb juhendatavate motiveerimisel teie arvates?
16. Palun kirjeldage edasist tööd etappide kaupa!
17. Mis võiks olla loovtööde korralduses teisiti?

LISA 3. Intervjuu küsimused õpilastele

1. Mis on sinu arvates loovtöö?
2. Milliseid loovtöid oled teinud?
3. Millest lähtusid oma teema valikul?
4. Millistest tööetappidest koosneb loovtöö sinu arvates?
5. Missuguseid raskusi oled kogunud loovtöö tegemisel?
6. Mis võiks olla juhendamisel teisiti?
7. Millist abi vajad loovtöö koostamisel kõige rohkem?
8. Kellelt sa abi saad?
9. Mis sulle meeldib loovtööde juures kõige rohkem?
10. Mis võiks olla koolis loovtööde korralduses teisiti?
11. Kuidas võiks loovtöid esitleda?

LISA 4. Näidis transkriptsioonist

Lisa 4.1. Koordineerija

R:niii, eeeeeee kuidas motiveerida õpetajaid juhendama loovtöid?

K: Kuidas motiveerida?Ma ei tea.Ma mõtlen,et- et meil ei ole nagu väga suurt küsimärki olnud selles mõttes.Et see esimene aasta, kui päris raske aasta oli, siis oli nagu keeruline seletada.Siis oli tõesti see, et käisin ise seletamas ja toetamas, et ära võta seda nii drastiliselt ja nii edasi, aga ma nägin, kuna- kuna meil on see üks ring tehtud ..

R:mhmm

K: ja meil on need mõttekojad koolis toimunud, siis on näha, et see positiivne tagasiside on tekitanud sellist head kaja koolimaja peal

R:mhmm

K: Kuni seda,et- et õpetajad oskavad, noh kasulikud olla, et enda kasuks ka tegelikult teatud töid ära teha, mis tema enda koolielu ja tööd - matemaatilised mängud ja nii edasi, ära- ära, noh paremaks ja kergemaks muudavad ja asi mida mul tuli praegu meelde, et mis ka kohe hästi palju aitas positiivsena kaasa oli see, et me eelmise aasta kaitsmistele kutsusime õpetajaid, kes veel ei juhenda, et tulge vaadake, kuidas need lapsed esinevad ...

R:mhmmm

K: et tulge, noh, et see lapse puhas rõõm, sellest, mida nad tõsist valmis said, noh, see natukene, ma arvan natukene mängis ka plussi. Aga kindlasti on alati neid, kes ei olegi kunagi millegagi rahul, jah-noh

Lisa 4.2. Juhendaja

R: Milliseid pädevusi peaks loovtöödejuhendaja omama loovtöödejuhendamisel teie arvates?

P: Oi jumal, ööö..Tal peaksid olema nagu, ütleme kõiksugused suhtlemisoskused, aga minu arust kõik pädevused, mis on üldse olemas. Minu meelest ei saa lahutada,et millised pädevused, et nohh just, et nohh on neid on tohutult, mis on õppekavas välja loetletud ja iga kord mul lähevad need meelest, aga need oskused, teadmised, kuidas neid eksju kasutada. Minu meelest, mida ma välja tooksin, on nihukene laste, niisuguse, ütleme, kas need on

pädevuses või lastega tõsiselt tegemine, et miks on vaja üldse veel midagi teha pärast seda, kui sul on kooliga nüüd läbi.

R: Mhm

P: Tegelikult on see ühiskondlikult aktiivse kodanike kasvatamine tegelikult hoopiski. Et ta käiks lahtiste silmadega ringi, ta mõtleks ise midagi välja ja tal oleks kohusetunne see asi ka lõpuni viia. Kuidagi aga noh sinna haakuvad ju kõik- kõik asjad, ajaplaneerimised ja oskused asju otsida ja kokku leppeid teha ja lõpuks võib olla, mingi noh, kalkulatsiooni teha...

R: Mhmm, mhmm

P:Kui palju mida kuskile on vaja jah, mina ei oska niimoodi otseselt, minu jaoks on see hästi hästi lai jasiis need pädevused kõik, mis meil on olemas..

Lisa 4.3. Õpilane

R: mhmm, millistest tööetappidest koosneb loovtöö sinu arvates? Millest algab, mis tegema peab, millega lõppeb?

K1: Kõigepealt valmis mõelda, mida üldse teha mõtled

R: teema?

K1 ja K2: jah, teema valik

K2: aja planeerimine. Kuidas? Mis? Nagu sead endale graafiku ette, et millal saan teha ja nagu plaan.

R: mhmm

K2: pärast vormistamine ja kirjalik vormistamine ja ...

K3: raport

R: ja raport?

K4: ja pärast kaitsmine siis

K1, K2: jah, mhmm

Lisa 5. Näide koodide moodustamisest QCMap-keskkonnas

neli õpilast ühe inimese peale
R :mhmm
K: ja kõik alates algklassidest, muusikad, kehalised, huvijuhid ja nii edasi
R: mhmm, kõik
K: kõik, et sellel hetkel, kui me hakkame neid teemasi pakkuma ja nii edasi, siis kõikidel on võimalus
R: mhmm, aga kuidas siis on, kui näiteks ütleme see õppeaasta, seitsmendas klassis laps valib, kas siis on juba õpetajad juba nagu eelmise õppeaasta kevadel need teemad välja pakkunud teile, edastanud
K: jaa, meil ongi nii, et protsess ongi selline, et õpetajate käest küsin ma kusagil seal niimoodi kolmanda veerandi alguses...

Category Formation

- B1: loovtööde juhend
- B2: koordineerimine
- B3: loovtöö tegemise klass
- B4: juhendajad
- B5: etapid
- B6: tulemuse fikseerimine
- B7: juhendamine
- B8: tööde talletamine
- B9: arvuliselt loovtööde juhendamine
- B10: töökoostööde juhendamine

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Raina Vilkes, (sündinud 5.märtsil 1974.aastal)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Loovtöö korraldamine ja juhendamine põhikoolis lähtudes loovtöö eesmärkidest Tartu linna koolide näitel“, mille juhendaja on Anita Kärner (pHD),
  - 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
  - 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. Olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 17.05.2016